

SIKKERHETSREGULERING I NORSK PETROLEUMSRETT

Om kravet til nødvendig restitusjon og hvile, med særlig vekt på
samsovingsproblematikken.

Kandidatnr: 368

Veileder: Hans Jacob Bull

Leveringsfrist: 9.mai 2005

Til sammen 17859 ord

11.05.2005

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING .....</u>	<u>1</u>
1.1	OPPGAVENS TEMA.....	1
1.2	RETTSKILDER	3
1.2.1	LOVER OG FORSKRIFTER.....	3
1.2.2	FORARBEIDER	5
1.2.3	RETTSPRAKSIS	8
1.2.4	FORVALTNINGSPRAKSIS	8
1.2.5	PRIVATES PRAKSIS	9
1.2.6	JURIDISK LITTERATUR	9
1.2.7	REELLE HENSYN	10
1.3	ANDRE KILDER TIL INFORMASJON.....	10
1.4	OPPGAVENS VIDERE OPPBYGGING	12
<u>2</u>	<u>LOVGIVNING OG REGELVERK I PETROLEUMSRETEN .....</u>	<u>14</u>
2.1	HISTORISK UTVIKLING AV REGELVERKET	14
2.2	SIKKERHETSREGULERING I DAG.....	15
2.2.1	PETROLEUMSLOVEN AV 1996.....	16
2.2.2	HMS-FORSKRIFTENE AV 2001	16
2.3	SÆRTREKK VED DAGENS SIKKERHETSREGULERING	17
2.3.1	STATLIG NORMERING.....	18
2.3.1.1	Pliktsubjekt	21
2.3.2	STATLIG KONTROLL.....	22
2.3.3	INDUSTRIENS NORMERING	24
2.3.4	INTERNKONTROLL	25
2.3.5	SAMSPILLET NORMERING OG KONTROLL	26
<u>3</u>	<u>SAMSOVINGSPROBLEMATIKKEN .....</u>	<u>28</u>
3.1	AKTIVITETSFORSKRIFTEN § 31, 3.LEDD	28
3.2	FORARBEID TIL FORSKRIFTEN	30
3.3	FORHOLDET TIL RAMMEFORSKRIFTEN	33

3.4	FORHOLDET TIL INNRETNINGSFORSKRIFTEN	37
3.5	REELLE HENSYN	39
3.5.1	ST.MELD. NR. 7 (2001-2002)	39
3.5.2	RNNS-UNDERSØKELSEN 2003	40
3.5.3	ANDRE VIRKSOMHETER	42
3.6	KONKLUSJON.....	44
<u>4</u>	<u>FORVALTNINGSRETTLIGE SPØRSMÅL.....</u>	<u>46</u>
4.1	FEIL I FAKTISKE FORUTSETNINGER?	46
4.2	FEIL I SAKSBEHANDLINGEN?	48
<u>5</u>	<u>PÅLEGG FOR BRUDD PÅ AKTIVITETSFORSKRIFTEN § 31, 3.LEDD.....</u>	<u>49</u>
5.1	BAKGRUNN FOR OG TOLKNING AV PÅLEGGET	49
5.2	FORHOLDET TIL LEGALITETSPRINSIPPET	51
5.2.1	FUNKSJONSKRAV OG LEGALITETSPRINSIPPET	53
<u>6</u>	<u>AVSLUTTENDE KOMMENTARER.....</u>	<u>54</u>
<u>7</u>	<u>KILDER OG HENVISNINGER.....</u>	<u>56</u>
7.1	LOVER	56
7.2	KGL.RES. OG FORSKRIFTER.....	56
7.3	KONVENSJONER	58
7.4	RETTSPRAKSIS	58
7.5	LITTERATUR	58
7.6	STORTINGSDOKUMENTER.....	59
7.7	RAPPORTER OL.....	60
7.8	ELEKTRONISKE HENVISNINGER	60
<u>8</u>	<u>LISTER OVER TABELLER, FIGURER M V .....</u>	<u>A</u>

1 Innledning

1.1 Oppgavens tema

I denne avhandlingen vil jeg gi en fremstilling av hvilke metoder som brukes i sikkerhetsreguleringen i norsk petroleumsrett. Jeg vil rette fokus mot hva som er særegent for denne type regulering, og også belyse utviklingen av regelverket. Jeg har valgt å ta for meg spesielt en bestemmelse fra dette regelverket, nemlig aktivitetsforskriften (AF) § 31.¹ Bestemmelsen omhandler tilrettelegging av arbeid og regulerer *kravet til nødvendig restitusjon og hvile*². I den siste tiden har det vært fokus på og uenighet om spesielt en problemstilling i forhold til dette kravet. Dette er også bakgrunnen for valg av oppgave og tema. Uenigheten består i om såkalt *samsoving* er i strid med dagens regelverk. Samsoving vil si at to personer sover samtidig i en lugar. Myndighetene hevder det er veldokumentert at lite søvn og dårlig søvnkvalitet er faktorer som i betydelig grad øker risikoen for ulykker. Industrien, som regel representert ved Oljeindustriens Landsforening (OLF), hevder at det ikke er dokumentert at samsoving gir slik dårlig søvnkvalitet, og er derfor prinsipielt uenig at samsoving er i strid med dagens regelverk.

Hovedproblemstilling er altså om samsoving er i strid med *kravet om nødvendig restitusjon og hvile* i aktivitetsforskriften § 31. Forskriften ble utarbeidet av Oljedirektoratet (OD) i samarbeid med Statens Forurensningstilsyn (SFT) og Helsetilsynet (Htil)³. Industrien var representert både ved operatørselskap og rettighetshavere. Arbeidsgivere og arbeidstakere var representert ved sine organisasjoner. Forskriften ble vedtatt 03.09. 2001, og rett i etterkant av dette ble det også gitt en veiledning til forskriften. Den ble utarbeidet av OD samtidig som forskriften ble til og skal være et hjelpemiddel for hvordan forskriftens bestemmelser

---

¹ FOR-2001-09-03 nr. 1157, forskrift om utføring av aktiviteter i petroleumsvirksomheten

² AF § 31, 3.ledd.

³ Fra 2002 overtok det nyopprettede Sosial- og helsedirektoratet forvaltningsoppgaver som Htil tidligere hadde. I lovdata er det dermed henvist til SHD, og ikke Htil.

skal forstås. Veiledningens betydning er sentral i forhold til oppgaven. I veiledningen ble kravet til nødvendig restitusjon og hvile presisert og uttrykt som at man ”*skal sove uforstyrret og normalt alene*”. Med andre ord gir veiledningen uttrykk for at samsoving ikke bør forekomme, men noe absolutt forbud uttrykker den ikke.

Under forberedelsen av forskriften ble det eksplisitt uttalt i en konsekvensutredning⁴ som kom etter at høringen var over, at aktivitetsforskriften § 31 skulle videreføre tidligere rettstilstand, hvor samsoving var tillatt. Departementet mente derimot at dette ikke ville ivareta sikkerheten tilstrekkelig og krevde at nødvendig restitusjon og hvile skulle innebære krav om enmannslugarer. Resultatet ble et kompromiss mellom departementet og OD, ved at OD omformulerte veiledningen og la til uttrykket ”*uforstyrret og normalt alene*”. Denne formuleringen ble ikke diskutert under høringen, og endringen medførte at det rettslige innholdet i § 31 ble vesentlig endret. Dermed reises også forvaltningsrettslige spørsmål; om det foreligger feil i faktiske forutsetninger og om det er feil ved saksbehandlingen.

Fra 01.01. 2004 ble Petroleumstilsynet opprettet og tok over Oljedirektoratets tilsyn med petroleumsvirksomheten. I et konkret tilfelle har Petroleumstilsynet, som tilsynsmyndighet, gitt et pålegg til operatørselskapet ConocoPhillips Skandinavia⁵. CoP er operatør på Ekofisk og Eldfisk feltene. På disse feltene forekommer det høy grad av samsoving. Bakgrunnen for pålegget er at Ptil mener denne form for samsoving er i strid med kravet til nødvendig restitusjon og hvile, slik det er formulert i AF § 31.

Enkelte særtrekk ved sikkerhetsreguleringen i petroleumsretten reiser spørsmål i forhold til legalitetsprinsippet. Disse spørsmålene vil jeg komme inn på i slutten av oppgaven. Av fare for ”å sprengre” oppgaven vil disse spørsmålene ikke drøftes i den utrekning de egentlig fortjener, men det er nødvendig å se på spørsmålene som reiser seg og kort redegjøre for dem.⁶

---

⁴ ”Økonomiske og administrative konsekvenser av revidert regelverk for helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten, Oljedirektoratets forvaltningsområde”, datert 2. april 2001

⁵ Heretter kalt CoP.

⁶ For en fullstendig drøftelse av dette, henvises leseren til MarIus nr. 298, Hanne Sofie Logstein.

1.2 Rettskilder

1.2.1 Lover og forskrifter

Det er spesielt to lover som er interessante som rettskilder i forhold til oppgaven; petroleumsløven (ptrl.)⁷ og arbeidsmiljøloven (AML)⁸.

Petroleumsløven er en av flere hjemmelslover til aktivitetsforskriften og de andre HMS-forskriftene. I lovens § 10-18 er det hjemmel til å gi forskrifter. Løven er generelt utformet for petroleumsvirksomheten og gjelder for virksomheten i alle faser. Lovens formål⁹ sikter til at petroleumssressurssene skal forvaltes i *et langsiktig perspektiv* slik at det kommer hele det norske samfunnet til gode, herunder skal det ”*gi landet inntekter og sikre velferd, sysselsetting og et bedre miljø, styrke norsk næringsliv og industriell utvikling*”. Den inneholder ikke detaljregler, men gir uttrykk for hovedprinsipper. Disse bærer preg av å være skjønnsmessige. Petroleumsvirksomhet er en næring som i stor grad styres av myndighetene ved at det kreves tillatelser for undersøkelse, utvinning og produksjon. Siden staten er eier av petroleumforekomstene¹⁰, er løven også utformet slik at den vil være nyttig uansett politisk klima. Som eksempel på dette kan nevnes § 4-1, hvor det kreves at det i petroleumsvirksomheten skal kun forekomme ”forsvarlig utvinning”. Begrepet er en rettslig standard hvis innhold kan endres over tid, og kan tolkes og forstås slik at det også til en hver tid er i samsvar med gjeldende politikk. Kapitlene som er av størst betydning for oppgaven er kapittel 1 om *innledende bestemmelser*, særskilt § 1-6 om *definisjoner*, kapittel 9 om *særskilte krav til sikkerhet* og kapittel 10 om *alminnelige bestemmelser*. I sistnevnte er særlig paragrafene 10-1 om *krav til forsvarlig petroleumsvirksomhet* og 10-6 om *plikt til å etterleve løven* av betydning i forhold til oppgavens kapittel 2.

Arbeidsmiljøloven er en annen hjemmelslov til forskriftene. I lovens § 12, 5.ledd er Kongen gitt hjemmel til å gi regler til utfylling av denne løven. AML gir regler av generell karakter og dens virkeområde er vidstrakt. Den omfatter all sysselsetting av

---

⁷ Lov om petroleumsvirksomhet av 29.november 1996 nr. 72

⁸ Lov om arbeidervern og arbeidsmiljø av 4.februar 1977 nr 4.

⁹ Ptrl. § 1-2, 2.ledd

¹⁰ Jfr. Ptrl. § 1-1.

arbeidstakere, dvs. *enhver som utøver arbeid i annens tjeneste*.¹¹ Unntak kan gjøres for petroleumsvirksomhet¹². Loven bærer preg av å være skrevet for å beskytte den presumptivt svake part; arbeidstakeren. Den fremstår som om enkelte bestemmelser er idealkrav, slik å forstå at målene kan virke uoppnåelige. AML gir ikke særskilte regler for helse, miljø og sikkerhet, men gir generelle bestemmelser om arbeidervern og arbeidsmiljø. AML kommer til anvendelse på både faste og flytende innretninger.¹³ Det er kapittel III om *arbeidsgiverens og arbeidstakernes plikter* som er av interesse for oppgaven, da disse også gjenspeiles i lovgivningen for petroleumsvirksomhet.

Både petroleumsloven og arbeidsmiljøloven har rettskildemessig betydning i forhold til oppgavens del om særtrekk ved lovgivningen. Begge lovene er generelt utformet og bærer preg av å ha ”fanebestemmelser”. Det som er av betydning og kan gi veiledning finnes i formålsparagrafene og bestemmelsene om definisjoner, samt også de nevnte bestemmelser som gir uttrykk for hovedprinsipper.

Fem forskrifter utgjør til sammen HMS-forskriftene fra 2001. I forhold til oppgaven er noen mer relevante enn andre.

Av særlig interesse er rammeforskriften¹⁴ (RF). Rammeforskriften ble gitt ved kongelig resolusjon 31.august 2001, og er gitt som en overordnet forskrift i forhold til de fire utfyllende forskriftene. I forordet til forskriftene sies det at denne forskriften gir rammene for en helhetlig og forsvarlig petroleumsvirksomhet. Den er av stor betydning for tolkningen av aktivitetsforskriften, da den inneholder bestemmelser om hvem som er pliktsubjekt, virkeområdet, prinsipper for helse, miljø og sikkerhet, herunder krav til god HMS-kultur.¹⁵

Videre er det naturlig å se på aktivitetsforskriften (AF), og da særlig kapittel VIII om *arbeidsmiljøfaktorer*. Jeg vil ta for meg ordlyden i § 31, 3.ledd, samt tolke den i lys av andre bestemmelser i forskriften og også de andre tilhørende forskrifter på grunn av

---

¹¹ Jfr. AML § 3, 1.ledd

¹² Jfr. § 2, nr.3.

¹³ St.meld. nr.7 (2001-2002), s. 28

¹⁴ FOR - 2001-08-31 nr.1016 (ASD)

¹⁵ Følger av forordet til forskriftene [online]

regelverkets fragmentariske karakter. Aktivitetsforskriften gir regler om driften av ulike operasjoner i petroleumsvirksomheten. Den setter derfor krav til arbeidsmiljø, helsemessige forhold, ytre miljø, vedlikehold og beredskap¹⁶. Jeg vil primært behandle krav til arbeidsmiljø. Kapittel V om *transport og opphold* vil ha rettskildemessig betydning for tolkningen av § 31, og da særlig § 17 om *innkvartering*.

Innretningsforskriften¹⁷ (IF) er også en kilde jeg vil benytte og særlig dens bestemmelse om *boligkvarter* § 59. Den gir utfyllende krav til boligkvarter, noe som igjen kan ha betydning i forhold til samsoving. IF regulerer utforming og utrustning av innretningene, sikkerhetsfunksjoner, fysiske barrierer osv.

Aktivitetsforskriften må også leses i sammenheng med styringsforskriften¹⁸ (SF), da denne gir utfyllende bestemmelser om *beslutningskriterier og beslutningsunderlag* i § 8 og *planlegging* i § 9. Planlegging av arbeidet har betydning i forhold til graden av samsoving. SF samler alle overordnede krav til styring på HMS-området. Den inneholder bl.a. krav til risikoreduksjon, styringselementer, tilsyn og forbedring.¹⁹

Veiledning er også søkt i opplysningspliktforskriften (OF)²⁰ i beskrivelsen av statlig normering, men forskriften har ikke rettskildemessig betydning for hovedproblemstillingen.

HMS-forskriftene av 2001 er derfor rettskilder av stor betydning i forhold til oppgavens tema og hovedproblemstilling.

1.2.2 Forarbeider

Rettskildefaktoren *forarbeider* er i tradisjonell forstand forslag, utredninger, debatter og voteringer gitt av dem som har deltatt i lovens forberedelse og vedtakelse.²¹ I

---

¹⁶ Følger av forordet til forskriftene [online]

¹⁷ FOR – 2001 - 09-03 nr.1100 (ASD)

¹⁸ FOR – 2001 - 09-03 nr. 1099 (ASD)

¹⁹ Følger av forordet til forskriftene, [online]

²⁰ FOR – 2001 - 09 – 03 nr. 1107 (ASD)

²¹ Eckhoff 2001, s. 65.

rettskildelæren brukes "lov" i en videre betydning enn det som er vanlig i stats- og forvaltningsretten, ordet omfatter både formelle lover og forskrifter, grunnlov, generelle instruksjoner og visse generelle avtaler.²²

Av forarbeider til formelle lover, vil jeg komme inn på Ot.prp. nr.43 (1995-96) om lov om petroleumsvirksomhet. I forhold til oppgavens problemstilling har riktig nok ikke denne stor rettskildemessig vekt, da kravet til restitusjon og hvile ikke er regulert i denne loven. Loven gir derimot uttrykk for prinsipper som også er videreført i forskriftsverket og i den sammenheng har den betydning. Særlig betydning har dette i forhold til hovedprinsippet om forsvarlig petroleumsvirksomhet i petroleumslovens § 10-1 og kravet til sikkerhet i § 9-1.

Eckhoff²³ har hevdet at forarbeider til forskrifter som oftest har liten rettskildemessig vekt. Det begrunnes med at de sjelden publiseres og derfor ikke er tilgjengelige for alle. Innenfor petroleum retten bør dette nyanseres noe. I petroleum retten er det over tid utviklet en tradisjon for at regelverk gis i forskrifts form. Hovedprinsipper om sikkerhet og regler for undersøkning og utvinning av petroleum er i dag regulert i lovsform. Petroleumsløven uttrykker med andre ord rammene for virksomheten, men den ytterligere reguleringen er gitt ved forskrifter. Dette har vært hensiktsmessig, med tanke på at regelverket da har hatt mulighet å følge den teknologiske utviklingen.

I anledning tilblivelsen av HMS-forskriftene i 2001, utarbeidet som nevnt Oljedirektoratet *veiledninger* til disse forskriftene. Veiledningene ble også sendt på høring samtidig som forskriftene. Petroleumstilsynet selv anser veiledningene som forarbeider til forskriftene. Veiledningene er ikke skriftlige, i den forstand at de publiseres som stortingsdokument, men de publiseres på internett på Ptils egne hjemmesider.²⁴ Formen på veiledningene er noe annerledes enn hva man er vant til i en vanlig Odelsting proposisjon eller NOU, da det ikke er innledende kapitler om høringen, bakgrunn for denne osv. I veiledningene er det derimot gitt et generelt forord til alle forskriftene. I forordet er det gitt utfyllende kommentarer til spørsmål vedrørende

---

²² l.c. s. 39

²³ l.c. s.65

²⁴ http://www.ptil.no/regelverk/r2002/frame_n.htm

virkeområdet, hvem som er pliktsubjekt i de ulike forskriftene, og også gitt korte forklaringer på hva de ulike forskriftene inneholder. I selve veiledningen er det utarbeidet kommentarer til de bestemmelsene hvor det kan være uklarheter i ordlyd eller tvil om tolkning. Veiledningene inneholder forklaringer på hvordan de ulike bestemmelsene er ment å forstås og gir uttrykk for hva som ble drøftet under høringen.

Måten veiledningene er kommet i stand på og deres materielle innhold taler for at de bør anses som forarbeider og ha rettskildemessig betydning. Argumentene som oftest blir brukt mot er at de ikke publiseres og dermed ikke er tilgjengelige for alle. I forhold til disse veiledningene er ikke dette problematisk. Jeg mener publisering på forvaltningsorganets hjemmeside i dag kan likestilles med publisering i trykket papirutgave. I dag er internett et enkelt og vanlig sted å søke etter lover, forskrifter, forarbeider til formelle lover og lignende. I tillegg er forskriftene og veiledningene rettet mot profesjonelle aktører som også fikk uttale seg i høringsrunden, slik at noe forbrukerhensyn kommer ikke inn. Veiledninger har også blitt utarbeidet til de forskriftene som HMS-forskriftene avløste, slik at det er tradisjon for slike veiledninger innen petroleumsretten.

Veiledningene henviser til standarder som anbefales for å oppfylle kravene gitt i forskrifter. At slike henvisninger er inntatt taler også for at veiledningene bør tillegges vekt ved tolkning av en bestemmelse i forskriftene. I tillegg er veiledningene omtalt i St.meld. nr. 46 (1997-98) på side 71; at de utgjør *en del av virksomhetens rammer*. I Rt. 1985 s. 1355 (1374) er denne form for veiledninger benyttet som rettskilde.²⁵

Veiledningene bør ikke forveksles med *rundskriv* som ofte utarbeides av forvaltningsorgan. Rundskriv har mer karakter av å være retningslinjer utarbeidet for å klargjøre praksis som har oppstått i etterkant av en forskrift, og fremstår da ikke som et forarbeid.

Veiledningene vil bli benyttet som rettskilde i drøftelsene som følger. Hvilken vekt de vil tillegges vil variere i det enkelte tilfelle.

---

²⁵ Mer om dette se MarIus nr. 118, Ola Mestad

Konsekvensutredningen; *Økonomiske og administrative konsekvenser av revidert regelverk for helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten, Oljedirektoratets forvaltningsområde* (datert 02.04. 2001) kom under forberedelsen av HMS-forskriftene. Den faller også inn som en del av forarbeidene. Utredningen er gitt av Oljedirektoratet til Arbeids- og administrasjonsdepartementet som en del av forberedelsen av forskriftsverket. Den er av stor betydning for spørsmålet om aktivitetsforskriften § 31s rettslige innhold.

1.2.3 Rettspraksis

Det finnes ikke rettspraksis om samsoving. Generelt er det ikke mangel på rettspraksis om saker fra petroleumsvirksomheten om helse, miljø og sikkerhet.

I forhold til hovedproblemstillingen er rettspraksis ingen sentral kilde det kan søkes veiledning i.

1.2.4 Forvaltningspraksis

Forvaltningspraksis kan generelt ha betydning som rettskilde. Det kreves dog at praksisen skal være lang, varig og fast for at den skal kunne ha karakter av en rettslig bindende norm.²⁶ Forvaltningspraksisens rettskildemessige vekt vil variere i forhold til om domstolene oppfatter forvaltningsorganet som særlig kyndig på vedkommende felt. Slik praksis foreligger ikke i dette tilfellet. Forvaltningspraksis er dermed ingen rettskilde av betydning.

Pålegget Ptil ga CoP i juni 2004 er hjemlet i bl.a. aktivitetsforskriften § 31, og CoP pålegges å utbedre og planlegge innkvarteringen slik at samsoving ikke skal forekomme i den grad det gjør i dag. Pålegget er et *enkeltvedtak* gitt i medhold av forskriften. Det har i seg selv har ikke status som rettskildefaktor, men gir informasjon og momenter som er nyttig i drøftelsen om samsoving.

---

²⁶ Eckhoff 2001, s. 233

1.2.5 Privates praksis

Privates praksis kan uttrykkes gjennom bransjestandarder. Jeg vil benytte meg av NORSOK standard C-001 i enkelte tilfeller. NORSOK er utarbeidet av Oljeindustriens Landsforening (OLF) og Teknologibedriftenes Landsforening (TBL). Da ansvaret for at krav i lovgivningen er oppfylt ligger hos industrien²⁷, tilsier det at bransjens standarder bør tillegges vekt. Dette argumentet støttes også i St.meld. nr.39 (1999-2000) s.113.

I NORSOK standard C-001 henvises det til dobbeltlugarer, det er det som er av interesse i denne sammenheng.

1.2.6 Juridisk litteratur

Det har ikke lyktes å søke veiledning om emnet samsoving i *juridisk* litteratur, da dette ikke finnes. Selv helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten er et tema som det ikke er skrevet mye om i nyere tid. Av litteratur har jeg søkt veiledning i Knut Kaasens *Sikkerhetsregulering i petroleumsvirksomhet*. Den er fra 1984 og er derfor ikke særlig oppdatert på regelverket innen helse, miljø og sikkerhet i dag. Boken gir likevel god veiledning i hvordan regelverket var tidligere, og gir god oversikt over hvordan regelverket er bygget opp. Utviklingstrenden som Kaasen drøfter har derfor likevel overføringsverdi. Noe særlig rettskildemessig vekt har denne avhandlingen likevel ikke i forhold til tema samsoving og tolkning av HMS-forskriftene.

Kompendiet *Petroleum Law Compendium* 2003 er også en kilde jeg har søkt veiledning i. Det er skrevet av ulike forfattere ved Avdeling for petroleumsrett, Nordisk Institutt for Sjørett, UiO. Den gir god veiledning i forhold til hvordan dagens regelverk er formet og kommet til, og er oppdatert i forhold til HMS forskriftene som kom i 2001. Av særlig betydning er kapittel 7 om *Safety regulation*, skrevet av Knut Kaasen. Kapitlets generelle innhold bygger på Kaasens avhandling fra 1984, men er selvsagt oppdatert på den materielle jussen. Kapitlet behandler ikke spørsmålet om samsoving spesielt, men gir god veiledning om reglene innen for HMS og hvorledes regelverket er bygget opp.

---

²⁷ Se om dette i pkt.2.3.1.

Juridisk litteratur er derfor en rettskilde av liten betydning for problemstillingen om samsoving, men vil være en nyttig rettskilde i forhold til redegjørelsen om sikkerhetsreguleringen i norsk petroleumsvirksomhet.

1.2.7 Reelle hensyn

Reelle hensyn omtales i litteraturen som *vurderinger av resultatets godhet*.²⁸ Med dette mener Eckhoff; om den generelle regel man kommer frem til er innholdsmessig og rettsteknisk god, og om løsningen man kommer til er en bra løsning i forhold til det konkrete tilfellet man står overfor. For å avgjøre hvilke hensyn som kan tas i betraktning for å komme frem til et godt resultat, vil ofte hensikten og formålet med bestemmelsen gi veiledning. Reelle hensyn som rettskildefaktor vil alltid være relevant, men hvor stor vekt man kan tillegge rettskilden varierer. Dersom man har klar lovtekst, og forarbeidene ikke strider mot lovens ordlyd, skal det generelt mye til for at reelle hensyn tillegges stor vekt, selv om Høyesterett finner resultatet bygget på ordlyd og forarbeider mindre rimelig.²⁹ I tilfeller hvor autoritative rettskildefaktorer peker i hver sin retning, tillegges reelle hensyn oftere vekt, for å få et godt resultat eller en god regel. Høyesterett har gjort dette i flere tilfeller, blant annet i Sirkustelt-dommen³⁰, hvor det var motstrid mellom eldre uskreven rett og analogi fra en nyere lov. Høyesterett begrunnet sin avgjørelse med å følge analogi fra en nyere lov, da dette ga *en god regel*. Reelle hensyn får særlig betydning i forhold til spørsmål som behandles i denne oppgaven, fordi ordlyden i aktivitetsforskriften § 31, 3.ledd ikke er klar i forhold til problematikken rundt samsoving, og forarbeidene gir heller ikke et klart svar på spørsmålet.

1.3 Andre kilder til informasjon

Stortingsmeldinger faller ikke naturlig inn som en selvstendig rettskildefaktor i tradisjonell forstand, men er en kilde som kan gi forståelse av en lov eller forskrift. Stortingsmeldinger er meldinger med orientering til Stortinget, meldinger om virksomhet i staten eller om planer Regjeringen tenker å iverksette. Det er to

---

²⁸ Eckhoff 2001 s.371

²⁹ l.c. s. 379

³⁰ Rt. 1957 s.778

stortingsmeldinger som er av interesse, St.meld.nr.7 (2001-2002) *Om helse miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten*, heretter kalt *HMS-meldingen*, og St.meld. nr.38 (2003-2004) *om petroleumsvirksomheten (oljemeldingen)*.

HMS-meldingens formål var å *klargjøre målene* for den videre utviklingen på helse-, miljø- og sikkerhetsområdene og *ansvarliggjøre industrien og myndighetene* i forhold til regelverkets krav til kontinuerlig forbedring.³¹

I mangel av juridisk litteratur om emnet samsoving har jeg søkt informasjon hos ulike aktører i petroleumsvirksomheten. Jeg har vært i kontakt med flere personer som jobber i petroleumsvirksomheten. Disse personene har kommet med nyttig informasjon om temaet, men dette har ikke status som rettskilde.

Informasjon er søkt på Petroleumstilsynets hjemmeside³², samt er det mottatt informasjon pr. e-post fra ansatte.

I tillegg har jeg mottatt informasjon fra ansatte hos CoP og OLF. Dette er informasjon som er knyttet til industriens argumenter i spørsmålet om samsoving.

Jeg har også vært i kontakt med arbeidstakersiden, og da representert ved Oljearbeidernes Fellessammenslutning (OFS) og Norsk olje- og petrokjemisk fagforbund (Nopef). Deres argumenter og forståelse av regelverket er stort sett publisert på internett på deres hjemmesider. Disse artiklene har ingen selvstendig rettskildemessig vekt, men gir informasjon om denne sidens argumenter. I tillegg har jeg vært i samtale med ansatte hos De Samarbeidende Organisasjoner (DSO) og Fellesforbundet. DSO er en sammenslutning mellom Norsk Sjøoffisersforbund og Det norske Maskinistforbund.

Jeg har også fått tilgang til en juridisk betenkning skrevet av Professor dr. juris Ola Mestad. Betenkningen er om aktivitetsforskriften § 31, 3.ledd, hvor han bl.a. ser spesielt på samsovingsproblematikken. Betenkningen er skrevet på oppdrag fra OLF og den gir informasjon om industriens argumenter. En slik betenkning utarbeidet på oppdrag fra industrien kan ikke oppfattes som en rettskilde, men vil være en kilde til informasjon.

---

³¹ HMS-meldingen s.8.

³² www.ptil.no

I oppgaven henvises det også til spørreskjemaundersøkelse fra 2003³³, foretatt blant 8567 ansatte i petroleumsindustrien. I undersøkelsen er sentrale spørsmål om lugarforhold, tretthet, samsoving osv tatt opp. Undersøkelsen gir en god indikasjon på hvordan de ansatte selv opplever disse temaene. I den videre fremstillingen blir denne omtalt som *spørreundersøkelsen*.

1.4 Oppgavens videre oppbygging

Oppgavens kapittel 2 gir en redegjørelse av sikkerhetsreguleringen i petroleumsvirksomheten. Jeg vil redegjøre for utviklingen av regelverket og fremheve typiske utviklingstrekk opp gjennom årene. Dette kapitlet er ment å gi leseren en oversikt over hvordan regelverket i petroleumsretten er bygget opp og hva som er særegent ved dette regelverket. Kapitlet inneholder derfor ikke selvstendige drøftelser. Jeg vil gi en fremstilling av den historiske utviklingen av reglene i pkt.2.1. I pkt.2.2 følger lovgivningen i dag. Videre vil jeg i pkt 2.3 fremheve særtrekkene ved regelverket innen helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomhet.

I kapittel 3 vil jeg ta fatt på hovedproblemstillingen, om samsoving er i strid med aktivitetsforskriftens krav til nødvendig restitusjon og hvile. Jeg vil dermed drøfte om det er rettslig grunnlag og hjemmel for den tolkningen petroleumstilsynet legger til grunn.

I pkt. 3.6 følger en konklusjon basert på de problemstillingene som er reist så langt i oppgaven.

I kapittel 4 tar jeg for meg de forvaltningsrettlige spørsmålene som oppgaven reiser. Det første er om det foreligger feil i de faktiske forutsetningen og det andre er om det foreligger saksbehandlingsfeil. Disse problemstillingene blir ikke drøftet fullt ut, grunnet spørsmålenes omfang og oppgavens størrelse. Jeg vil derfor kun reise spørsmålene og redegjøre for spørsmålene rundt dette, virkningene av eventuelle feil vil ikke drøftes.

---

³³ Undersøkelsen er del av prosjektet "Risikonivået på norsk sokkel. Fase 4 – 2003" utarbeidet av OD

I kapittel 5 vil jeg drøfte om aktivitetsforskriften gir hjemmel for å gi pålegg gitt av Ptil i juni 2004. I tillegg vil jeg reise spørsmålet og vurdere hvordan ileggelse av straff eller pålegg med hjemmel i bestemmelse som bygger på funksjonskrav, stiller seg i forhold til legalitetsprinsippet.

Avsluttende kommentarer følger i kapittel 6.

2 Lovgivning og regelverk i petroleumsretten

2.1 Historisk utvikling av regelverket

Petroleumsproduksjon på norsk kontinentalsokkel tok til for første gang i 1971, og siden da (og frem til 2003) er det blitt produsert 3,8 mrd Sm³ o.e.³⁴ Dette tilsvarer 23,9 mrd fat olje.

Den første rettslig reguleringen av oljeproduksjon kom allerede i 1963, da lov av 21. juni nr. 12 1963 ble vedtatt.³⁵ Kontinentalsokkeloven (ksl.) besto av kun 6 kortfattede paragrafer. Reguleringen var minimal, og loven fremsto praktisk talt som en fullmaktslov. Man hadde liten oversikt over problemer som ville melde seg, og da produksjonen tok til oppsto behovet for ytterligere regulering. Det fremsto som lite hensiktsmessig å gi reglene i lovsform, da forholdene ikke hadde stabilisert seg og man var usikker på den videre utviklingen. Det neste regelverket som så ble gitt var i forskrifts form, først representert ved forskrift gitt ved Kgl.res. 9.4. 1965 om oppdagelse og utvinning av petroleumsforekomster.³⁶ Denne forskriften ble grunnlaget for lisenssystemet vi kjenner i dag.³⁷

Med hjemmel i ksl. § 3 ble ”konsesjonsresolusjonen” gitt ved Kgl.res. 8.12. 1972. Verken 65-resolusjonen eller 72-resolusjonen ga særlig utfyllende regler om sikkerhet i petroleumsvirksomheten. Det ble derfor gitt egne resolusjoner om sikkerhet m.v. for undersøkelse og boring etter undersjøiske petroleumsforekomster (75-res.)³⁸, og sikkerhetsforskrifter for produksjon m.v. av undersjøiske petroleumsforekomster (76-res.)³⁹.

Dette regelverket bar preg av å være detaljrikt, sammenliknet med dagens regulering. De innledende bestemmelsene i 75- og 76-res. ga definisjoner, anga formål og

---

³⁴ Fakta 2004, s.5, jfr. s.207 (Sm³ o.e = Standard kubikkmeter olje ekvivalenter)

³⁵ Petroleum Law Compendium 2003, Hammer s.6-7

³⁶ Bruun 1980 s. 7-8

³⁷ Petroleum Law Compendium 2003, Hammer s.6-7

³⁸ Kgl.res. 3.10 1975

³⁹ Kgl.res. 9.7.1976

virkeområde. Resolusjonene ga også hjemmel til andre forskrifter, som Kaasen omtaler som *detaljforskrifter*.⁴⁰ Disse forskriftene ga til dels svært detaljerte regler om utførelsen av bl.a. kraner, dekkssystemer og boligkvarter.

Arbeidsmiljøloven kom i 1977 og med hjemmel i denne ble det gitt en 79-resolusjon⁴¹ om arbeidsmiljølovens anvendelse på kontinentalsokkelen.

Etter som forskriftsverket utviklet seg og man følte at man hadde mer oversikt over problemene som hadde reist seg, så man behovet for å erstatte kontinentalsokkelloven med en ny petroleumslov. Etter nesten 10 års forberedelser ble utkast til ny lov fremmet for Stortinget våren 1983. Resultatet av dette ble den første *petroleumsloven*.⁴² Denne loven innholdt de viktigste bestemmelsene som tidligere var å finne i ksl., resolusjonene osv. Dette var første gang sikkerhetskrav i petroleumsvirksomhet ble gitt i lovs form. Forskriftsverket som ble gitt i medhold av 1985-loven var fremdeles å anse som detaljrikt, og forskriftene var fremdeles mange. Dessuten var store deler av forskriftsverket gitt med hjemmel i andre lover, som bl.a. arbeidsmiljøloven, helsepersonelloven, produktkontrollloven m.v. Disse forskriftene ble håndhevet av andre forvaltningsorganer enn OD. Dette skapte et stort og uoversiktlig forskriftsverk, som mange av partene opplevde som vanskelig å forholde seg til og etterleve. Dette ble så begrunnelsen for å starte arbeidet med en ny petroleumslov.

2.2 Sikkerhetsregulering i dag

Sikkerhetsreguleringen i dag består av bl.a. petroleumsloven, arbeidsmiljøloven, forurensningsloven⁴³ samt et omfattende forskriftsverk (HMS-forskriftene). HMS-forskriftene er utarbeidet i fellesskap mellom Oljedirektoratet, Statens Forurensningstilsyn og Statens Helsetilsyn. I det følgende vil jeg gi en generell oversikt over petroleumsloven og HMS-forskriftene.

---

⁴⁰ Kaasen 1984 s.259

⁴¹ Kgl.res 1.juni 1979 om forskrifter om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. i forbindelse med undersøkelse etter og utvinning av undersjøiske petroleumsforekomster.

⁴² Lov om petroleumsvirksomhet av 22. mars 1985 nr. 11

⁴³ Lov om vern mot forurensning og om avfall av 13. mars 1981 nr. 06 (MD)

2.2.1 Petroleumsloven av 1996

Ny petroleumslov trådte i kraft 1. juli 1997, og avløste den tidligere 1985-loven.

Hensikten med loven var å tilpasse regelverket til den fase norsk petroleumsvirksomhet gikk inn på dette tidspunktet. Det ble en lov for en ”moden” sokkel. I likhet med sin forgjenger legger loven vekt på rasjonelle og effektive løsninger under ivaretagelse av et høyt sikkerhets- og miljømessig nivå i alle deler av virksomheten.⁴⁴

Virkeområdet i 1985-loven var ikke tilstrekkelig i forhold til den utviklingen som hadde vært siden den gang loven kom. Den nye loven inneholder derfor et videre virkeområde, og omhandler dermed også leting etter og utvinning av undersjøiske petroleumforekomster fra eller på land.⁴⁵ Siden denne loven er tiltenkt en moden sokkel, ble kapitlet om avslutningsfasen gitt en mer omfattende lovregulering, da behovet for dette hadde dukket opp i begynnelsen av 90-årene.

Kapittel 9 om særskilte krav til sikkerhet er nytt i loven av 1996, men dens innhold var tidligere å finne spredt i kapitlet om alminnelige bestemmelser⁴⁶. Lovutvalget fant det hensiktsmessig å samle disse bestemmelsene i ett kapittel, men understreker at kapitlet må leses i sammenheng med loven for øvrig.⁴⁷

2.2.2 HMS-forskriftene av 2001

HMS-forskriftene består av rammeforskriften, aktivitetsforskriften, innretningsforskriften, styringsforskriften og opplysningspliktforskriften.

Som nevnt over var det gamle regelverket fra 70- og 80-tallet preget av å være meget detaljrikt. Dette skapte problemer for industrien, både fordi reglene var mange og uoversiktlige, men også fordi de var hjemlet i en rekke ulike lover. Enkelte områder ble også dobbeltregulert i flere forskrifter, dette skapte ytterligere forvirring.

Hovedønsket og hensikten med 2001-reformen var å samle et stort forskriftsverk i noen få sentrale forskrifter. Man ønsket et enklere og tydeligere regelverk, som ville gi en mer helhetlig regulering av petroleumsvirksomheten. Etter 17 års regelverksarbeid ble 25 forskrifter redusert til fem, dette ble den såkalte 2001-reformen! Formålet var

---

⁴⁴ Ot.prp. nr. 43 (1995-1996), s. 3.

⁴⁵ Ptrl. § 1-4

⁴⁶ 1985-loven kap. VII

⁴⁷ Ot.prp. 43 (1995 - 1996), s. 56

fremdeles å redusere faren for ulykker, personskader, helseskader og miljøskader på sokkelen.

Forskriftene viderefører i hovedsak gjeldende rett.⁴⁸ Forenklingen består blant annet i at regelverket er gjort mer fragmentarisk enn tidligere. Da reglene nå kun står et sted i forskriftsverket, selv om det gjelder for hele virksomheten, gjør at alle forskriftene må leses i lys av hverandre og lovene som gjelder på området. Slik får man en helhetlig forståelse av regelverket. I tillegg legger dette regelverket opp til stor grad av trepartssamarbeid mellom arbeidstaker, arbeidsgiver og tilsynsmyndighet. Et slikt samarbeid er helt nødvendig for at regelverket skal fungere tilfredsstillende.⁴⁹

HMS-forskriftene har nå vært i bruk i over 3 år. Og det virker på meg som om dette trepartssamarbeidet fungerer slik det er tiltenkt. Allerede i 2001, før forskriftene trådte i kraft ble det iverksatt kurs i regelverksforståelse, såkalt RegelVerksKompetanse, RVK. Dette var et samarbeid mellom arbeidstakerorganisasjonene, OLF og Norges rederiforbund. Pr. januar 2005 har ca. 6000 ansatte deltatt på RVK-kursene.⁵⁰ Det er fremdeles også løpende dialoger og samarbeid mellom arbeidstaker, arbeidsgiver og tilsynsmyndighet, hvor fokus hele tiden er å redusere faren for ulykker og skader. Uenighet om tolkningen av enkelt bestemmelser er selvsagt ikke å unngå, men regelverket i sin helhet er langt mer oversiktlig og tilgjengelig for partene enn tidligere. Opprettelsen av Petroleumstilsynet f.o.m. 01.01. 2004 har også vært en viktig faktor for å bedre dette trepartssamarbeidet. Istedenfor flere tilsynsmyndigheter, står Ptil i dag alene for håndheving av regelverket. Dette oppfattes også som en fordel for industrien, at de kun trenger å forholde seg til en tilsynsmyndighet.

2.3 Særtrekk ved dagens sikkerhetsregulering

Sikkerhetsreguleringen har enkelte trekk som bør ofres oppmerksomhet i denne sammenheng.

---

⁴⁸ Se veiledning til rammeforskriften § 63

⁴⁹ Henanger, 2001

⁵⁰ Sparer liv med regler [online]

Hovedtrekkene kan deles inn i to deler; *statlig sikkerhetsstyring* og *industriens sikkerhetsstyring*. Sikkerhetsstyring består igjen av *normering* og *kontroll*.⁵¹

Et særtrekk ved sikkerhetsreguleringen er at industrien er pålagt en selvstendig plikt til å kontrollere at egen virksomhet holder det sikkerhetsnivået som til en hver tid kreves. Dette er plikten til internkontroll.⁵² Selv om dette er det viktigste punktet i denne delen av oppgaven, velger jeg likevel å behandle dette sist. Det er mer oversiktlig å klargjøre statens regulering først, da det er dette som setter rammen for industriens regulering, for så å komme inn på internkontrollen, og deretter samspillet mellom normering og kontroll.

2.3.1 Statlig normering

En *norm* er en rettsregel eller en retningslinje. *Normering* i denne fremstillingen vil være definering av de sikkerhetskrav som skal møtes.⁵³

Staten gir regler i form av lover og forskrifter. I denne sammenhengen er det hvordan reglene er utformet som er av interesse. Jeg finner det hensiktsmessig å gi tilsvarende inndeling som Kaasen⁵⁴, da denne fremdeles er relevant.

Sikkerhetsreglenes utforming kan deles i to hovedkategorier.

Den første hovedkategorien omfatter *statiske krav*, som er krav med hensyn til tilstand og *dynamiske krav*, krav med hensyn til handling. Det første settet kan være krav til innretninger⁵⁵, organisatoriske forhold⁵⁶ og krav til kvalifikasjoner⁵⁷. Dynamiske krav vil være krav til internkontroll⁵⁸, krav til rapportering⁵⁹ og krav til innhenting av tillatelse⁶⁰.

---

⁵¹ Den følgende fremstillingen bygger på Kaasen 1984, samt Kaasen i *Petroleum Law Compendium 2003*, kap 7. Se også figur 8.1.

⁵² Ptrl. § 10-6, RF § 13

⁵³ Kaasen 1984 s. 494

⁵⁴ Kaasen 1984 og *Petroleum Law Compendium 2003*, Kaasen.

⁵⁵ IF § 4

⁵⁶ RF § 10, 1.ledd

⁵⁷ RF § 10, 2.ledd, ptrl. § 9-7

⁵⁸ RF § 13

⁵⁹ OF kap. IV

⁶⁰ OF § 5

Den andre hovedkategorien er regler utformet som påbud som har *direkte innvirkning* på sikkerhetsrisikoen, såkalt direkte sikkerhetsregler. I tillegg kan staten gi regler som *indirekte* har som mål å regulere sikkerheten, men som ikke er utformet som et direkte krav. Disse omtales som *indirekte sikkerhetsregler*.⁶¹

Direkte sikkerhetsregler. Både petroleumsloven av 1996 og HMS-forskriftene fra 2001-reformen har ført til store endringer i hvordan kravene til sikkerhet er utformet. Som nevnt over var tekniske og sikkerhetsmessige krav tidligere detaljregulert i forskrifter. Dagens regelverk er utformet på en helt annen måte. Hovedtrekket er at detaljreguleringen er byttet ut med *funksjonskrav*, slik at de fleste direkte sikkerhetsregler er utformet som funksjonskrav i dagens sikkerhetsregulering. Funksjonskrav vil si å *angi et mål*, snarere enn å gi regler som sier at en angitt fremgangsmåte må følges.⁶² Med andre ord gir staten kun *rammene* for hva normens målsetting er. Hvilke midler som skal brukes for å nå dette målet er opp til den ansvarlige å bestemme. I forordet til HMS-forskriftene er det forklart hva som legges i begrepet: *"Bestemmelsene i disse forskriftene er i hovedsak formulert som funksjonskrav. Funksjonskravene stiller krav til de ulike sidene, egenskapene eller kvalitetene som et produkt, en prosess eller tjeneste skal ha. Kravet uttrykker det produktet, prosessen eller tjenesten skal gi som resultat, det tilsynsmyndighetene vil oppnå med kravet."*⁶³

Petroleumsloven § 9-1 er et tydelig eksempel på et funksjonskrav;

"petroleumsvirksomheten skal foregå slik at et høyt sikkerhetsnivå kan opprettholdes og utvikles i takt med den teknologiske utviklingen."

Rammeforskriften og de tilhørende forskrifter er også bygget opp med tilsvarende rammebestemmelser i form av funksjonskrav. Som eksempel kan nevnes IF § 59 om boligkvarter. Istedenfor å angi konkret mål for lugaren i forskriften, stilles det kun krav til at boligkvarteret skal *"sikre et forsvarlig bomiljø"*. Da er det opp til den reguleringen retter seg mot å finne den beste og kanskje også mest økonomiske måte å oppfylle kravet på. I veiledningen til IF § 59, er det derimot henvist til NORSOK-standarder⁶⁴,

---

⁶¹ Petroleum Law Compendium 2003, Kaasen s.141

⁶² Graver 1984, s.82

⁶³ Forordet finnes online www.ptil.no/regelverk/r2002/frame_n.htm

⁶⁴ NORSOK C-001

som bør anvendes for å oppfylle kravet. I standardens pkt. 6.1.1. skal enkeltmanns lugar være minimum 6m² og dobbeltlugar være minimum 12m². I praksis vil dette si at den ansvarlige dermed har begrenset valgfrihet likevel. Det må understrekes at den ansvarlige ikke har plikt til å benytte standarden, men dersom han velger å gjøre det tolkes dette som at funksjonskravet er oppfylt.⁶⁵ Dette må ikke forstås antitetisk, ved at å *ikke* bruke standarden så er kravet *ikke oppfylt*. Den ansvarlige må derimot dokumentere⁶⁶ at han på annen måte har oppfylt kravet. I praksis lar dette seg vanskelig gjøre.

Vi ser da at statlig normering kan opptre i form av veiledninger og retningslinjer. Disse er ikke rettslig bindende, men gir den ansvarlige god hjelp i hvordan funksjonskravene skal oppfylles.

Indirekte sikkerhetsregler er regler som har til hensikt å i vareta sikkerheten, men som ikke gir direkte uttrykk for dette. Som illustrasjon kan nevnes at en bestemmelse som krever godkjennelse av plan for boring trolig vil føre til at sikkerheten øker. Når man forbereder planen, må man gå igjennom ulike prosedyrer og hvilke typer utstyr man skal bruke osv, dette er med på å sikre at man benytter det beste utstyret for de ulike operasjonene. Resultatet vil normalt være at faren for ulykke vil minske. Sammenlikner man en slik bestemmelse med et direkte krav om hvordan selve boringen skal utføres (som er en direkte sikkerhetsregel), vil man se at effekten av den direkte regelen trolig vil være større. Fordelen med de indirekte reglene er at de åpner for valg av hvordan nivået for sikkerhet skal oppnås. Et regelverk som består av indirekte regler vil fremstå som mer fleksibelt og dynamisk.

Videre kan det være hensiktsmessig å dele inn i *idealkravsregulering* eller *minimumsregulering*. Med idealkrav menes krav som angir et hovedmål, som kan virke uoppnåelig og dermed ikke som et reelt krav. Som nevnt i kapitlet om rettskilder⁶⁷ er idealkrav brukt i flere bestemmelser i arbeidsmiljøloven. Som eksempel kan nevnes AML § 7, nr.1 om krav til arbeidsmiljøet i virksomheten skal være *fullt forsvarlig*. Regelen er lite spesifikk og det gis ingen veiledning om hva som ligger i kravet. At noe skal være fullt forsvarlig kan oppfattes som at skader, ulykker og lignende under ingen

---

⁶⁵ RF § 18, 2.ledd.

⁶⁶ RF § 18, 1.ledd om dokumentasjon

⁶⁷ Pkt. 1.2.1.

omstendighet kan forekomme, for da er det jo ikke lenger *fullt forsvarlig*. Tilsvarende bestemmelser finnes også i petroleumsloven.⁶⁸

Minimumsregulering kommer som oftest til uttrykk ved at en bestemt handlemåte eller et bestemt resultat fastlegges.⁶⁹ Eksempler på dette finnes i rammeforskriftens bestemmelse om overtid⁷⁰ og alminnelig arbeidstid⁷¹.

Et slikt regelverk som er skissert ovenfor gir stor grad av fleksibilitet. Regelverket får en *dynamisk karakter*, som er hensiktsmessig i en virksomhet som fremdeles er under utvikling. Ved å angi funksjonskrav slipper staten å endre regelverket, for at reglene hele tiden skal være i tråd med den tekniske utviklingen.

Funksjonskravene er også med på å plassere ansvaret for sikkerhet der det hører best hjemme; hos industrien selv.

Reglene kan suppleres med enkeltvedtak i individuelle tilfeller. Enkeltvedtakene vil i større grad enn forskriftene og lovene, detaljregulere sikkerhetskravene. Enkeltvedtak i denne forstand er ofte uttrykk for statlig kontroll⁷², som blir behandlet under i pkt. 2.3.2.

2.3.1.1 Pliktsubjekt

Pliktsubjekt eller hvem som er adressat for statlig normering varierer i forhold til hvor vi befinner oss i lovverket. Jeg finner det hensiktsmessig å redegjøre kort om dette.

Etter petroleumsloven⁷³ er pliktsubjektet "*rettighetshaver og andre som deltar i petroleumsvirksomhet*". *Rettighetshaver* er definert i lovens § 1-6, litra j, og omfatter både fysisk og juridisk person(er) som innehar tillatelse til undersøkelse, utvinning, transport eller utnyttelse i medhold av loven, enten dette er den enkelte rettighetshaver eller gruppe av rettighetshavere. *Andre som deltar* omfatter alle andre som ikke er

---

⁶⁸ Ptrl. § 10-1

⁶⁹ Kaasen 1984, s. 243

⁷⁰ RF § 51

⁷¹ RF § 47, 3.ledd

⁷² Petroleum Law Compendium 2003, Kaasen s.154

⁷³ Ptrl. § 10-6

rettighetshaver, dette følger av forarbeidene⁷⁴. *Andre som deltar* vil språklig sett også omfatte *arbeidstakere*⁷⁵, men deres ansvar strekker seg kun til medvirkningsansvar.⁷⁶ Rettighetshaver er også pålagt en særskilt plikt⁷⁷ til å påse at andre etterlever loven. At plikten er uttrykt ved begrepet *å påse*, henspiller på det forhold at selve etterlevelsesplikten ligger hos den enkelte aktør.

Etter arbeidsmiljøloven⁷⁸ er pliktsubjektet *arbeidsgiver*. Arbeidsgiver er i loven definert som enhver som har tilsatt arbeidstaker til å utføre arbeid i sin tjeneste.⁷⁹

Etter rammeforskriften⁸⁰ er det operatøren og andre som deltar i petroleumsvirksomheten, som er pliktsubjekt. Operatøren har også slik som rettighetshaver etter petroleumsløven, en selvstendig plikt til å påse at alle som utfører arbeid for ham; entreprenører og underentreprenører, også oppfyller kravene som er gitt.⁸¹ *Andre som deltar* omfatter her alle andre enn operatør. Dette vil omfatte brukere, eiere og andre som yter tjeneste i petroleumsvirksomheten.⁸²

2.3.2 Statlig kontroll

Med statlig kontroll sikter jeg her til alt tilsyn utført av staten. *Tilsyn* er alle aktiviteter som har som mål å få bekreftet at petroleumsvirksomheten gjennomføres forsvarlig og i samsvar med regelverket. I dag er det som nevnt Ptil som er tilsynsmyndighet på områdene sikkerhet, beredskap og arbeidsmiljø i petroleumsvirksomheten.

Tilsyn og kontroll er sterkt forankret i lov og forskriftsverk. Det er industrien selv som er ansvarlig for å drive en forsvarlig petroleumsvirksomhet.⁸³ Statens tilsyn kommer derfor som et tillegg til industriens plikt.

---

⁷⁴ Ot.prp. nr. 43 (1995-96) s. 62

⁷⁵ AML § 3, nr.1

⁷⁶ RF § 6, jfr. AML § 16

⁷⁷ Ptil. § 10-6, 2.ledd

⁷⁸ AML § 14

⁷⁹ AML § 4.

⁸⁰ RF § 5, 1.ledd

⁸¹ RF § 5, 2.ledd

⁸² Følger av veiledning til RF § 5.

⁸³ RF § 8, jfr. § 7.

Statens **kontrollformer** faller i tre kategorier⁸⁴:

Revisjon og verifikasjon. Revisjon kan også omtales som *ettersyn eller tilsyn i etterkant*. Tilsyn er forankret flere steder i lovverket, blant annet om krav til sikkerhetsdokumentasjon i ptrl. § 9-6 og i rammeforskriften § 13, 4.ledd om Ptils tilsyn med at virksomheten har etablert et eget internkontrollsystem. For å sikre at kravene som lovgiver har satt overholdes, kreves det at det førers tilsyn med rettighetshaver eller den ansvarlige. Lovverket er formet slik at dokumentasjon fra den ansvarlige skal søkes fremmet fremfor at staten skal drive inspeksjon.⁸⁵ Dette gjenspeiler igjen at ansvaret for forsvarlig virksomhet ligger hos industrien selv.

En del av statens tilsynsoppgaver ligger i *verifisering*, m.a.o. bruker staten godkjenningssystemer som del i sin kontrollvirksomhet. I rammeforskriften § 15 er det krav til verifikasjon. Verifikasjonen skal dokumentere at krav i helse, miljø og sikkerhetslovgivningen er oppfylt. Igjen er det den ansvarlige, her operatør og andre som deltar i petroleumsvirksomheten, som er gitt ansvaret for å vurdere omfanget av verifikasjon. Rammen er igjen fastsatt, men omfanget og i hvilken grad verifikasjonen skal skje er opp til industrien.

Saksbehandling av dokumentasjon og møter med industrien i denne sammenhengen, samt deltakelse i lisensmøter. Denne typen kontroll har en uformell form og sikter på samarbeid og kommunikasjon med industrien. Tilsynsmyndigheten møter med operatører og arbeidstakerorganisasjonene og deltar på møter for interessentskapet av rettighetshavere. Slik utveksles informasjon og tilsynet blir ivaretatt.

Oppfølging av uønskede hendelser og ulykker. At Petroleumstilsynet står for granskning av ulykker, går igjennom hendelsesforløp og hva som evt. gikk galt ved en ulykke eller hendelse, er med på å gi tilsynsmyndigheten innsikt i om petroleumsvirksomheten gjennomføres forsvarlig og i samsvar med regelverket.

---

⁸⁴ HMS-meldingen s. 23

⁸⁵ Kaasen 1984, s. 458

Den statlige kontrollen kan så deles inn i **3 ulike kontrollmetoder**:

Direkte eller indirekte kontroll.⁸⁶ Direkte kontroll vil si kontroll utført direkte av staten selv, ved Ptil. Tilsynet bygger på egne observasjoner av kontrollobjektet, og er som regel stikkprøver foretatt av statens egenkontrollører. Indirekte kontroll er sekundært tilsyn utført av innleide konsulenter, som for eksempel Lloyd og Norske Veritas. Den indirekte kontrollen utgjør også grunnlaget for industriens plikt til intern kontroll, som behandles under i pkt. 2.3.4.

Godkjennelse eller løpende revisjon.⁸⁷ Godkjennelsessystemer er en nødvendig del av sikkerhetskontrollen. Et slikt system etablerer en oppfatning av at kontroll og godkjennelse skal være en betingelse for fortsatt virksomhet. Godkjennelsessystemet kan virke uheldig dersom det er lagt opp til en ordning hvor godkjennelse må foreligge før videre arbeid kan fortsette. På en annen siden vil slike godkjennelser virke som ”check-points” for staten. Dette kan gi staten en bedre innsikt i virksomhetens utvikling. Løpende revisjon vil si fravær av statlig inngrep i form av godkjennelse, og er *det rene tilsyn*, som Kaasen uttrykker det.⁸⁸ Løpende tilsyn blir i hovedsak brukt for hele virksomheten. Godkjennelsessystemer er sjeldnere brukt og kommer oftest til uttrykk i enkeltvedtak hvor statlig godkjennelse uttrykkelig fremkommer som en betingelse for videre drift.

Forhånds eller etterhånds.⁸⁹ Statens kontroll kan også være basert på forhåndskontroll eller kontroll i etterkant. Forhåndskontrollen er ofte en del av et godkjennelsessystem, men ikke alltid. Etterhåndskontrollen skjer som regel etter et løpende tilsyn.

2.3.3 Industriens normering

I motsetning til statlig normering som er gitt ved lov eller forskrift, er industriens normering uten slikt lovgrunnlag. Intern normering er at industrien selv utarbeider normer og regler for hvordan de skal i vareta bl.a. kravet til forsvarlig petroleumsvirksomhet. Den interne normeringen må likevel alltid være innen for

---

⁸⁶ l.c. s.274

⁸⁷ l.c. s. 275-276

⁸⁸ l.c. s. 276

⁸⁹ l.c. s.277

rammen av den til enhver tid gjeldene offentlige sikkerhetsregulering. Som nevnt i innledningen vil privates praksis i denne fremstillingen referere seg til bransjestandarder. Slike bransjestandarder kan være uttrykk for intern normering. Vi ser her hvordan offentlig normering gitt som funksjonskrav i lov eller forskrift, fører til intern normering, ved at industrien gjør egne valg innen for rammen satt av staten. Intern normering har begrenset selvstendig verdi, da den avhenger av at rammer er gitt av staten. Intern normering blir derfor et tillegg til offentlig normering. Bakgrunnen for intern normering er likevel av stor betydning, da det ”tvinger” industrien til å implementere sikkerhet og kontroll av egen virksomhet i alle deler av virksomheten.

2.3.4 Internkontroll

Internkontroll er ”alle systematiske tiltak som skal iverksettes for å sikre at virksomheten planlegges, organiseres, utføres og vedlikeholdes i samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av lov eller forskrift”.⁹⁰ Denne definisjonen er også fulgt opp i Rammeforskriften i § 1, litra b.

Tanken bak internkontroll var at utøverne selv skulle etablere et system for å identifisere nødvendige sikkerhetstiltak i tråd med regelverket myndighetene hadde gitt. Slik å forstå danner statens sikkerhetsnormering grunnlaget for internkontrollen.

Internkontroll kommer også til uttrykk i ptl. § 10-6. Bestemmelsen pålegger rettighetshavere og andre som deltar i petroleumsvirksomhet å etterleve loven, forskrifter og enkeltvedtak gjennom iverksettelse av *nødvendige systematiske tiltak*. I rammeforskriften § 13, 2. ledd utdypes plikten til internkontroll ytterligere. Her stilles det krav til at den ansvarlige skal *etablere, følge opp og videreutvikle* et styringssystem for å *etterleve* de krav som er gitt i helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen. Dessuten følger det av RF § 15 at den ansvarlige også skal ta stilling til omfanget av verifikasjoner, metode for og grad av uavhengighet i verifikasjonen for å dokumentere at krav er oppfylt. Dokumentasjon på at krav er oppfylt tilligger også den ansvarlige å skaffe til veie.⁹¹

---

⁹⁰ Forskrift om arbeidervern og arbeidsmiljø i petroleumsvirksomhet, FOR-1992-11-27 nr.870, § 2,10.ledd (opphevet 01.01. 2002)

⁹¹ RF § 18, 1.ledd.

Plikt til å ha et system for internkontroll er et virkemiddel for staten til å plassere ansvaret for sikkerhet der hvor den bør høre hjemme, nemlig hos industrien. Denne måten å tillegge industrien ansvar, kan også tolkes dit hen at staten selv gjør seg *ansvarsfri*. Dersom ulykker eller skader oppstår, vil staten sjelden kunne bli ansvarlig i så tilfelle, da staten kan vise tilbake til at det er operatøren/industrien som har ansvaret for hvordan sikkerheten skal ivaretas, både gjennom egen normering og egen kontroll (internkontroll).

Internkontroll står i dag som en hovedpilar i norsk sikkerhetsregulering på kontinentalsokkelen. Myndighetene har gitt det overordnede regelverket, mens det er opp til utøverne å etablere, utvikle og forbedre et system som skal ivareta det ønskelige nivået for sikkerhet. Dette gir et dynamisk regelverk, som både er nødvendig og effektivt i en virksomhet under stadig utvikling. Utøverne får også en aktiv rolle i sikkerhetsreguleringen og blir ikke hvilende på et ferdig regelverk.⁹²

2.3.5 Samspillet normering og kontroll

Systemet som norsk petroleumsvirksomhet og petroleumsløvgivning er bygget opp etter er et samspill mellom normer og kontroll. Den ene *avhenger* av den andre, og den ene *leder* til den andre.⁹³

Som skissert over deles sikkerhetsreguleringen først inn mellom statlig regulering og industriens regulering. Disse to typene er ikke selvstendige systemer, men avhenger av og supplerer hverandre.

Samspillet består i at den statlige reguleringen angir rammene for hva industrien må holde seg innenfor. Industriens frie valg gir så behov for statlig kontroll, for å sjekke at industrien holder seg innenfor rammene som er satt og oppfyller kravene som er gitt. Den statlige kontrollen fører til to utfall. For det første kan kontrollen føre til at det blir oppdaget at industrien ikke har oppfylt kravene som er gitt, dette kan føre til sanksjoner mot den/de ansvarlige part(er). For det andre kan kontrollen føre til at man oppdager at

---

⁹² Petroleum Law Compendium 2003, Kaasen, s.139

⁹³ Fremstillingen bygger på figuren fra Petroleum Law Compendium 2003, s.168.

Se også figur 8.1.

industriens valg er innenfor rammene som er satt, men resultatet er fremdeles ikke tilfredsstillende. Dette vil gi indikasjon på at regelverket ikke er godt nok, og nye statlige normeringer må iverksettes. Den nye statlige normeringen kan komme i form av endring av det gjeldende regelverk, dette er dog krevende både økonomisk og tidsmessig. Utfallet er mer trolig å være at enkeltvedtak treffes i det enkelte tilfellet. Gjennom enkeltvedtak kan staten angi ”smalere” eller mer detaljerte rammer for industrien å velge i, slik at staten ”tvinger” industrien å velge alternativer som er tilfredsstillende. Vi ser at dette får en sirkel effekt, Kaasen kaller dette for *normering gjennom kontroll*.⁹⁴ Denne sirkelen har to funksjoner; for det første gir den fleksibilitet i systemet, kravene blir ikke fastsatt før de anvendes på enkelt tilfeller. Likeledes ser man betydningen av industriens ”foreløpige normering”/ de første valgene. Pliktsubjektet blir tvunget til å ta selvstendig sikkerhetsmessige vurderinger, være oppfinnsom og ta eget initiativ.⁹⁵

Internkontroll spiller en avgjørende rolle i denne sirkelen. Internkontroll er en viktig faktor i forhold til den statlige kontrollen. En del av internkontrollen går ut på at industrien har rapporteringsplikt⁹⁶ til staten. Gjennom å kreve dokumentasjon på at krav i regelverket er oppfylt, får staten indikasjoner på om industrien holder seg innen for rammen som er satt av staten og om det tilsiktede nivå for sikkerhet er oppfylt. Vi ser da hvordan statlig kontroll fungerer i samspill med industriens internkontroll.

Internkontrollen vil også være en helt nødvendig indikator på om industriens normering fungerer slik den er tilsiktet.⁹⁷

---

⁹⁴ Petroleum Law Compendium 2003, s. 169, Kaasen 1984, s. 245

⁹⁵ Kaasen 1984, s. 246

⁹⁶ RF § 18 om kravet til dokumentasjon

⁹⁷ Petroleum Law Compendium, Kaasen, s. 170

3 Samsovningsproblematikken

Problemstillingen i dette kapitlet er om samsoving er i strid med kravet til nødvendig restitusjon og hvile.⁹⁸ Problemet reiser seg i forhold til eldre innretninger⁹⁹ hvor samsoving har skjedd i flere tiår i tråd med tidligere lovgivning. Den tidligere bestemmelsen som regulerte dette kravet var forskrift om systematisk oppfølging av arbeidsmiljøet i petroleumsvirksomheten (sam-forskriften)¹⁰⁰ § 34, litra b. Kravet i den tidligere bestemmelsen var ”[i]nnkvarteringsområdet skal utrustes med soverom for inntil 2 personer med mindre det kan dokumenteres at alternative løsninger gir tilsvarende eller bedre forhold”.

Sam-forskriften § 34 om boligkvarter og § 35 om tilrettelegging av arbeid tilsvarer det som i dag er AF §§ 31 og 32.

Først vil jeg ta for meg ordlyden i aktivitetsforskriften § 31, 3.ledd. Deretter vil jeg ta for meg forarbeidene til forskriften for å se om disse kildene kan gi noe klarere svar om bestemmelsens innhold. I de neste punktene vil jeg se på noen av de andre HMS-forskriftene som kan ha betydning for tolkningen av § 31, og som kan være med på å fastlegge bestemmelsens rettslige innhold. Til sist i dette kapitlet vil jeg se på andre reelle hensyn som også er relevante og av betydning for kravet til nødvendig restitusjon og hvile.

3.1 Aktivitetsforskriften § 31, 3.ledd

Bestemmelsen lyder som følger:

”Arbeidet skal planlegges slik at mest mulig arbeid blir utført på dagtid, og slik at arbeidstakerne sikres nødvendig restitusjon og hvile.”

Bestemmelsen omhandler tilrettelegging av arbeid og står i forskriftens kapittel VIII om Arbeidsmiljøfaktorer.

---

⁹⁸ AF § 31, 3.ledd

⁹⁹ Innretninger som var i drift før forskriften trådte i kraft 01.01. 2002

¹⁰⁰ FOR-1995- 03-08 nr. 263, opphevet 01.01. 2002, jfr. RF § 63, 2.ledd, litra t.

Aktivitetsforskriften § 31 oppstiller et *funksjonskrav*, ”arbeidstakerne [skal] sikres nødvendig restitusjon og hvile”. Som nevnt over angir et funksjonskrav *rammene* for hva som kreves, fremfor å oppstille detaljerte krav. Det vil si at det åpnes for flere løsninger for å anse kravet for oppfylt, så lenge man holder seg *innenfor* rammen som er angitt.

Jeg vil først drøfte bestemmelsen ut fra en objektiv språklig tolkning.

Ordet å restituere betyr å gjenopprette¹⁰¹. Rent språklig forstår jeg det som et begrep som omfatter å sove, hvile og å komme seg igjen.

Bestemmelsens ordlyd *restitusjon og hvile*, forstår jeg da som at man skal sikres ”søvn” og ”hvile”. Det er ikke nok å bare sikres søvn og hvile, men det er understreket at man skal sikres *nødvendig* restitusjon og hvile. Uttrykket er en rettslig standard, og dens innhold kan endres over tid. *Nødvendig* i denne forstand forstår jeg som et minimumskrav for å sikre en viss forsvarlighet. *Nødvendig* må her ses i forhold til at vi snakker om ansatte som kan jobbe 12 timers skift 14 dager i strekk. Det tyder på at det bør stilles strengere krav til å være uthvilt/restituert i forhold til hva man normalt vil kreve hos mennesker som ikke jobber slik.

At kravet til nødvendig restitusjon og hvile også er knyttet til ordene *sikres og*

[a]rbeidet skal planlegges, henviser til at ansvaret tillegges andre enn arbeidstakeren.

Bestemmelsen må leses i sammenheng med SF § 9 om planlegging. I denne

bestemmelsen er det *den ansvarlige* som skal stå for planlegging av aktiviteter. Plikten

står i å påse at aktivitetene er planlagt slik at de er i henhold til de mål, strategier og

krav som ivaretar hensynet til helse, miljø og sikkerhet.¹⁰² Den ansvarlige er operatøren eller andre som deltar i petroleumsvirksomheten.¹⁰³

En objektiv språklig tolkning gir ikke svar på om samsoving er i strid med kravet til nødvendig restitusjon og hvile. Innholdet fremstår som nøytralt. Det må derfor søkes veiledning i andre rettskilder for å fastlegge bestemmelsens nærmere innhold.

---

¹⁰¹ Caplex [online] www.caplex.net

¹⁰² Følger av veiledning til SF § 9

¹⁰³ Jfr. RF § 5, 1.ledd

3.2 Forarbeid til forskriften

Spørsmålet er hva forarbeidene til forskriften sier om det rettslige innhold i § 31, 3.ledd, og hva som eventuelt blir uttalt om samsoving.

Det er et krav i forvaltningsloven § 37, 1.ledd at forvaltningsorgan skal påse at en sak er så godt som mulig opplyst før vedtak treffes. Det vanlige da er at forvaltningen sender ut et forslag på høring til antatt berørte parter. I fvl. § 37, siste ledd gis det også mulighet til at forhandlinger kan foregå i møter. Dersom det er anledning til det bør en kombinasjon av disse to former benyttes til forberedelse, da det vil kunne gi det beste resultatet.¹⁰⁴ HMS-forskriftene og veiledningene ble forberedt både ved ordinær høring og forhandling i møter. Dette var hensiktsmessig, da de berørte parter i petroleumsvirksomheten er en liten kjent gruppe, hvor de fleste er representert ved organisasjoner og forbund.

Utarbeidelsen av HMS-regelverket var en lang prosess over flere år, med mange parter involvert i utredningsarbeidet. I forhold til kravet om nødvendig restitusjon og hvile, kom spørsmålet om samsoving opp. Fra arbeidstaker siden var det selvsagt svært viktig å få presisert at regelen måtte forstås slik at samsoving ikke skal forekomme.

Argumentene var at det nå var på tide å endre denne tilstanden, da det tidligere regelverket ikke var tilstrekkelig lenger. OFS hevdet at det ikke hadde vært endring i regelverket på dette området på 20 år, og at alle arbeidsmiljøundersøkelser off-shore tyder på at samsoving er hovedgrunnen til trøtthet blant de ansatte. De hevdet at alenesoving ikke er et krav om velferd, men et sikkerhetskrav for å unngå ulykker og skader. Etter flere store ulykker, hvor tretthet har vært en direkte eller indirekte årsak, mente man at samsoving ikke lenger kunne aksepteres. I følge arbeidstakersiden fører samsoving og forstyrrelser pga dette til redusert søvnkvalitet, slik at man ikke sikres nødvendig hvile i forhold til hva som er forsvarlig.

DSO (De samarbeidende organisasjoner) poengterte under høringen at ledende personell på skip har forskriftfestet rett til enelugar¹⁰⁵, og kunne ikke se at det skulle gjelde andre regler for ansatte i petroleumsvirksomheten. I behandlingen av høringsuttalelsene fra OFS, Lederne, DSO osv har OD kommentert¹⁰⁶ at kravet til

---

¹⁰⁴ Eckhoff 2003, s. 298

¹⁰⁵ FOR-1992 -09-15 nr.707 om innredning og forpleiningstjenesten på skip, § 14, 2.ledd

¹⁰⁶ Informasjonen bygger på kopier av høringsuttalelser jeg har mottatt fra Ptil

nødvendig restitusjon og hvile er *strengt*, men det er *ikke* krav om enkeltmannslugar. I tillegg ble det understreket at bestemmelsen må leses i samsvar med innretningsforskriften § 59 om boligkvarter. Mer om forholdet til denne følger i oppgavens pkt. 3.5.

Arbeidsgiversiden var selvfølgelig *ikke uenig* at tretthet utgjør en stor sikkerhetsrisiko og ofte har vært årsak til ulykker. Denne siden hevdet derimot at *samsoving ikke* fører til slik tretthet og at det ikke finnes dokumentasjon på at samsoving er en direkte eller indirekte årsak til ulykke. Det ble ikke fremmet skriftlige kommentarer til ordlyden til aktivitetsforskriften § 31 fra OLF eller andre på arbeidsgiversiden under høringsrunden.

Etter høringen og møtene ble det under forberedelsen av forskriftene og veiledningene utarbeidet en konsekvensutredning av Oljedirektoratet som ble oversendt Arbeids- og administrasjonsdepartementet; ”*Økonomiske og administrative konsekvenser av revidert regelverk for helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten, Oljedirektoratets forvaltningsområde*”¹⁰⁷. Utredningen inneholder vedlegg som gir oversikt over de nye bestemmelsene og med kommentarer til disse. I kommentarene til den foreslåtte bestemmelsen presiserer direktoratet i pkt. 4.5.1.7 at den nye bestemmelsen (AF § 31) skal ”*videreføre gjeldende regulering*”, og at endringen kun gjaldt en ”*ny og mer presis ordlyd*”. Det var naturlig å forstå dette slik at det rettslige innholdet i sam-forskriften §§ 34 og 35 skulle videreføres, med andre ord at samsoving fortsatt kunne forekomme. Ordlyden i forslaget til aktivitetsforskriften § 32 (senere vedtatt § 31) i høringsutkastet¹⁰⁸ var i 1.ledd, 3. og 4. pkt: ”Arbeidet skal også legges til rette for å sikre en meningsfylt arbeidssituasjon, for å sikre arbeidstakernes behov for restitusjon og hvile. Arbeidet skal planlegges slik at mest mulig arbeid kan utføres på dagtid.”

Veiledningen til § 32 i høringsutkastet tar også opp spørsmål rundt restitusjon og hvile, men dette er kun knyttet til at nattarbeid skal begrenses og transport (shuttling) skal skje i arbeidstiden. Det er ikke noe krav om at arbeidstakere skal sove alene eller uforstyrret. Det har blitt meg fortalt at etter at departementet hadde gått gjennom konsekvensutredningen fra april 2001, kom det et ønske fra departementet om krav om

---

¹⁰⁷ Konsekvensutredning datert 02.04.01

¹⁰⁸ Eksternt høringsutkast av 3.7. 2000, mottatt kopi av Ptil

enkeltmannslugarer på alle innretninger. I innretningsforskriften § 83 nr.2 er det bestemt at på områdene helse, miljø og sikkerhet kan tidligere regelverk legges til grunn for eksisterende innretninger, slik at man ikke får problemer i forhold til tilbakevirkning og Grunnlovens § 97. Innretningsforskriften må forstås slik at den er uttømmende i forhold til regulering av HMS-forhold relatert til innretninger. Det ble derfor inngått et kompromiss mellom departementet og direktoratet, for å unngå dette problemet. Resultatet ble at det i veiledningen ble tilføyd at arbeidstakere skulle *sove uforstyrret og normalt alene*.¹⁰⁹

Uforstyrret og normalt alene forstår jeg rent språklig som at det ikke oppstilles et absolutt forbud mot samsoving, da ordet ”normalt” er tatt med. Jeg forstår det slik at å sove alene skal tilsiktes og skal være ”hovedregelen”. Det betyr imidlertid at det kan forekomme unntak, og at samsoving da i unntakstilfeller kan skje.

Spørsmålet blir videre om industrien kan planlegge arbeidet på en slik måte at samsoving er en permanent løsning? Aktivitetsforskriften § 17 om *innkvartering* regulerer dette forholdet. I § 17 er det krav om at antall arbeidstakere som skal innkvarteres på en innretning kun i *særlige tilfelle* kan overstige det antall innretningen er utformet for. Særlige tilfelle er et strengt krav, og i 2.ledd kreves det derfor at ved slik overbemanning skal kompensierende tiltak iverksettes for at sikkerheten og kravet til nødvendig restitusjon og hvile¹¹⁰ i varetas, samt at dette skal skje i samsvar med tillitsvalgt. I veiledningen til denne bestemmelsen er ”*særlig tilfeller*” beskrevet som aktiviteter som er nødvendige for å gjenopprette fysiske barrierer.¹¹¹ Ptil har tolket¹¹² veiledningen og forskriften på bakgrunn av sam-forskriften § 34 (som er foreløperen til aktivitetsforskriften § 17 og IF § 59) og veiledningen til denne. I veiledningen til sam-forskriften § 34 er det uttrykkelig redegjort for at normale driftsaktiviteter som vedlikehold, revisjonsstans og modifikasjoner ikke er *særlige tilfelle*. Antall ansatte kan dermed ikke overstige det innretningen er utformet for, på bakgrunn av disse tilfellene. Veiledningen til § 17 sier at med særlig tilfelle menes

---

¹⁰⁹ Informasjonen bygger på mailkorrespondanse og samtaler med ansatte i Petroleumstilsynet.

¹¹⁰ AF § 31, 3.ledd

¹¹¹ Jfr. SF § 2 om barrierer og IF kap. III-III om fysiske barrierer.

¹¹² Tolkning finnes online på www.ptil.no/regelverk under AF § 17.

aktiviteter som er nødvendige for å gjenopprette fysiske barrierer, jfr. SF § 1 om risikoreduksjon, § 2 om barrierer og innretningsforskriften kap. III-III om fysiske barrierer. Dette betyr at det er kun i helt ekstraordinære tilfeller at overbemanning kan forekomme. Fysiske barrierer er blant annet brannskille i boligkvarter, nødavstengningssystem og brann- og gassdeteksjonssystem, m.a.o. viktige tiltak for å hindre ytterligere fare.

Aktivitetsforskriften § 17 begrenser dermed operatørens mulighet til å bemanne en innretning med flere arbeidstakere enn det den er utrustet for. Bestemmelsen setter ikke i seg selv noe forbud mot å bemanne innretningen med to mann pr. lugar, så sant innretningen er utrustet med doble lugarer.

Som oppsummering kan det nevnes at forarbeidene til aktivitetsforskriften § 31, 3.ledd gir bedre veiledning i spørsmålet om samsoving er i strid med kravet til nødvendig restitusjon og hvile, enn bestemmelsens egen ordlyd. Jeg syns veiledningen til § 31 og de tilhørende bestemmelser gir klart uttrykk for at samsoving ikke kan være *en planlagt permanent ordning*, men noe absolutt forbud kan likevel ikke oppstilles.

3.3 Forholdet til rammeforskriften

Prinsippene for helse, miljø og sikkerhet som fremgår av rammeforskriften må også legges til grunn ved tolkning av aktivitetsforskriften § 31.

Det tilligger tilsynsmyndigheten, Ptil, å påse at myndighetsutøvelsen etter de øvrige forskriftene og etter de enkelte bestemmelser er i samsvar med hovedprinsippene i rammeforskriften.¹¹³ I RF § 8 fremgår det at man skal ta hensyn til de *enkelte virksomheters egenart, stedlige forhold og operasjonelle forutsetninger* ved fastleggelsen av nivået i de enkelte HMS-krav. Det er også krav om at *petroleumsvirksomheten skal være forsvarlig både ut fra en enkeltvis og samlet vurdering av alle faktorer*.¹¹⁴ På en måte kan dette forstås som at eksisterende innretninger som har vært godkjent etter tidligere lovgivning, ikke kan kreves å være i samsvar med ny lovgivning fra den trer i kraft. Man kan ikke automatisk kreve at disse innretningene skal omgjøres i ”en fei” for å være i tråd med den nye reguleringen. Når

---

¹¹³ RF § 7, 3.pkt.

¹¹⁴ RF § 8, 1.ledd, 1.pkt

det gjelder samsoving og doble lugarer har dette vært i tråd med tidligere forskrifter¹¹⁵. På den andre side har aktivitetsforskriften ingen bestemmelse om at tidligere regler på området kan legges til grunn for eksisterende innretninger, slik som innretningsforskriften¹¹⁶ har. Når aktivitetsforskriften ikke inneholder noen regel om dette må man forstå det slik at nye regler og krav også må gjelde i forhold til eksisterende innretninger. I alle fall må det kunne kreves at eksisterende innretninger i løpet av en periode, gradvis retter seg etter det nye regelverket. Her bør det også tas hensyn til innretningens gjenværende levealder. Dersom innretningen kan forventes å fortsette i 20-30 år, bør det kunne kreves at innretningen innen rimelig (kort) tid er i samsvar med gjeldene regler. Dersom innretningen kun har 5 år igjen, vil man nok lettere kunne gi dispensasjon fra de nye reglene. Dette på bakgrunn av at det trolig ikke vil være forholdsmessighet mellom risikoreduksjon og kostnader for disse innretningene.

Rammeforskriften § 9 omhandler risikoreduksjon, og bestemmelsene har betydning i forhold til AF § 31. RF § 9, 4.ledd omhandler hvilke faktorer som skal velges ved risikoreduksjon. Kravet er at det etablerte minimumsnivået for helse, miljø og sikkerhet ikke kan settes til side, av økonomiske grunner.¹¹⁷ Farlige faktorer skal erstattes med faktorer som *etter en samlet vurdering har mindre potensial for skade eller ulempe*. Det må likevel merkes at det ikke er krav om at enhver teoretisk risikofaktor skal elimineres, det kreves kun at man kommer opp på et akseptabelt nivå i forholdet mellom risikofaktorer og ulykkesrisiko. Utgjør så samsoving en risikofaktor som er innenfor eller utenfor dette akseptable nivået?

Utgangspunktet er at to personer deler lugar. Dersom begge personene har samme skiftordning, slik at de vil sove på samme tidspunkt, vil jeg umiddelbart tro at ulike ting kan føre til forstyrrelser. Skiftene er på 12 timer, slik at hvileperioden også er 12 timer. I denne perioden gjør man også andre ting enn å sove. Jeg vil i utgangspunktet tro at det er forstyrrende for søvnen dersom den ene har gått og lagt seg, og den andre kommer inn en time senere for så å sove. Videre kan det hende at den første står opp før den som la seg sist og dette er igjen enda et forstyrrende element. I tillegg har man kanskje

---

¹¹⁵ Sam-forskriften § 34

¹¹⁶ Jfr. IF § 83, nr. 2.

¹¹⁷ Veiledning til § 9

problemer med personer som snorker eller lager tilsvarende lyder. Snorking er et element som kan virke svært forstyrrende, og i slike tilfeller hvor snorking forekommer kan jeg ikke se at hensynet til tilstrekkelig hvile blir ivaretatt. Det bør i disse tilfellene være mulig å planlegge slik at personer med individuelle behov, en typisk snorker, bør få sove alene. Industrien hevder at dette tilstrebes. I tillegg understreker industrien at deres ansatte som sliter med for eksempel snorking har blitt tilbudt medisinsk behandling (snorkeoperasjon) for å eliminere problemet. Men - jeg har *også* vanskeligheter med å se at nødvendig restitusjon og hvile sikres dersom to personer (uten snorking) deler lugar; den ene går ut mens den andre sover, den ene legger seg før den andre eller står opp før den andre. Dette er elementer som må virke forstyrrende for den ene parten som skal prøve å sove. Med tilstrekkelig mange slike forstyrrelser i løpet av en soveøkt, vil jeg tro at søvnkvaliteten blir betraktelig redusert. Dersom søvnkvaliteten blir betraktelig redusert, vil jeg anta at dette utgjør en risikofaktor som ligger utenfor hva som kan anses akseptabelt ut fra sikkerhetshensyn.

Rammeforskriften § 9,2.ledd legger til grunn at man også skal velge løsninger som gir de beste resultater i forhold til risikoreduksjon. Bestemmelsen oppstiller dog et krav om forholdsmessighet. Den beste løsningen skal ikke stå i vesentlig misforhold til den risikoreduksjon man oppnår. Når det gjelder den økonomiske kostnaden har CoP regnet ut at en bygging av nye boligmoduler på Ekofisk- og Eldfisk- området vil koste over 2 mrd NOK. OLF har anslått at leie av flotell som en midlertidig løsning vil gjennomsnittelig koste US\$150.000 pr. dag. Dersom disse tallene stemmer, ser man jo klart at utbygning og endringer vil gi store økte utgifter for industrien. CoP har beskrevet situasjonen slik at dersom de må endre sovesituasjonen ved å bygge boligmoduler eller leie inn flotell, er det fare for at anlegg må stenge utvinningen og produksjon før reservoarene er tomme. Det vil ikke lenger være lønnsomt å drive videre utvinning. Dette vil også være i strid med petroleumslovens bestemmelse om å drive god og langsiktig ressursforvaltning¹¹⁸, som skal komme hele det norske folk til gode og sikre landet inntekt, velferd og sysselsetting. Dersom anlegg må stanse utvinning før reservoarene er tomme, strider det også mot Regjeringens direkte uttalte målsetting om ”langsiktig utviklingsbane” i oljemeldingen.¹¹⁹ I meldingen uttaler også Regjeringen at

---

¹¹⁸ Ptrl. § 1-2

¹¹⁹ St.meld. nr.38 (2003-2004), pkt. 1.1, s. 5

det er viktig å holde kostnadsnivået nede på ”modne felt”, slik at man får best mulig utvinning av ressursene.¹²⁰ Man må dermed foreta en vurdering om kostnadene ved eventuelle endringer i lugarforhold vil stå i vesentlig misforhold til risikoreduksjonen man oppnår ved endringen.

På den andre side hevder Ptil at ombygging av dobbeltlugarer til enkeltlugarer vil ligge et sted mellom 700.000.- og 1 000.000.-¹²¹. Dette syns ikke å være en betydelig kostnad. Arbeidstakerorganisasjonene hevder også på sin side, at dersom man ser på utgiftene i et lengre tidsperspektiv, er de ikke så omfattende at de vil stå i vesentlig misforhold. Allerede under høringsrunden uttalte OFS at man også må se på kostnaden delt på antall år et anlegg kan antas å vare. Dersom et relativt nytt anlegg har mellom 25-30 år igjen, vil jo kostnaden pr. år ikke være i vesentlig misforhold. Derimot vil det virke lite økonomisk hensiktsmessig å totalendre en innretning som kanskje bare har 5-10 år igjen. På disse innretningene bør det likevel tilstrebes å komme med kreative løsninger, slik at høy grad av samsoving ikke forekommer.

Det må i denne sammenheng trekkes frem at arbeidstakere på innretningene er pålagt medvirkningsplikt.¹²² Denne plikten må også tolkes slik at enhver arbeidstaker har plikt til å melde fra til sin nærmeste leder eller helsepersonell dersom han/hun føler at nødvendig restitusjon og hvile ikke er oppnådd før vedkommende skal begynne et nytt skift. I samtale med representant for operatør spurte jeg om dette lot seg gjøre i praksis, og det ble hevdet at det ikke skulle være problematisk. Selv stiller jeg meg tvilende til at dette er så lett i praksis. Jeg spurte derfor representant for Nopef det samme spørsmålet. Han fortalte at dersom man er for trøtt i arbeidsperioden og evt. går til en overordnet, blir dette ansett som en ”søknad” om å slippe å jobbe off-shore. Han anså ikke dette som spesielt praktisk. Han understreket at dette uansett ville være problematisk, da ingen selskap på norsk sokkel har et såkalt ”fatigue management”, styringssystem for å håndtere tretthet.

Hva som er realiteten i dette er ikke for meg å avgjøre, men det er helt klart at det er uenigheter om hvordan dette oppfattes i praksis.

---

¹²⁰ l.c. pkt. 1.2, s. 8

¹²¹ http://www.ptil.no/Norsk/Helse+miljo+og+sikkerhet/Sikkerhet+og+arbeidsmiljo/troett_trussel_sokkelspeil_artikkel.htm

¹²² RF § 5,4.ledd, jfr. AML § 16.

3.4 Forholdet til innretningsforskriften

Som nevnt i innledningen finner vi bestemmelsen om boligkvarter i innretningsforskriften (IF) § 59. På grunn av HMS-forskriftenes fragmentariske karakter må AF § 31 leses i samsvar med denne bestemmelsen.

På eldre innretninger hvor det i flere tiår har forekommet samsoving, består boligkvarterene av dobbeltlugarer. Dersom det oppstilles et absolutt forbud mot samsoving vil dette få store konsekvenser for disse innretningene. Enten må de doble lugarene bygges om til enkle lugarer, alternativt må innretningen bemannes med halvparten så mange arbeidstakere, slik at alle får sove alene.¹²³ Såkalt ”hot-bedding” er også en løsning, det vil si at natt- og dagskift deler lugar, slik at ingen av de sover samtidig. På lang sikt anses dette ikke som en holdbar løsning, da tilretteleggingen av arbeid også skal planlegges slik at mest mulig arbeid foregår på dagtid.¹²⁴

I IF § 59 om boligkvarter oppstilles det et krav om at innretningen *skal sikres et forsvarlig bomiljø*, samt også at *boligkvarterets innredning og kapasitet skal tilpasses det forventede personellbehov ved de ulike fasene av petroleumsvirksomheten*. Kravet som er oppstilt er et funksjonskrav, som kun bestemmer rammen av hva som bør oppnås. I veiledningen til bestemmelsen er det foreslått at enkelte NORSOK standarder kan brukes for å oppfylle de fysiske kravene til boligkvarter. Det interessante er imidlertid at det kreves at boligkvarterets *kapasitet* skal tilpasses det forventede personellbehov ved alle faser av virksomheten. Det understrekes i veiledningen at dette innebærer at boligkvarteret skal dimensjoneres med tilstrekkelig marginer for å unngå overbelegg ved bemanningstopper. Spørsmålet blir så om hva som ligger i kapasitet? Gjelder det kapasitet til å ha to eller kun en pr. lugar? Det følger videre av veiledningen at boligkvarteret bør utformes slik at personell kan sove *uforstyrret og god restitusjon sikres*.¹²⁵ Ordlyden her er altså ikke den samme som i veiledningen til AF § 31¹²⁶. Formuleringen i veiledningen til innretningsforskriften forstår jeg på to måter. For det første som et krav til utformingen rent fysisk på innretningen, som for eksempel at det er egne etasjer for lugarer, at de ikke er i nærhet av særlig støyende områder og

---

¹²³ Alternativt kan man leie inn flotell.

¹²⁴ AF § 31, 3.ledd

¹²⁵ Se veiledningens 1.ledd litra b.

¹²⁶ I AF § 31 står det uforstyrret og *normalt alene*.

lignende. For det andre forstår jeg dette også som at det kreves at selve lugaren er utformet på en måte som gjør at personellet sover uforstyrret. Om dette betyr at personell som hovedregel skal sove alene eller om man også kan sove to på en lugar vil jeg tro varierer i hvert enkelt tilfelle. Verken forskriftens ordlyd eller veiledningen uttaler eksplisitt at samsoving ikke kan forekomme. Igjen blir det en individuell vurdering i det konkrete tilfellet om arbeidstakere selv syns det er forstyrrende for nattesøvnen å dele lugar med en annen, og dermed ikke sikres god restitusjon.

Når det gjelder IF § 59 vil jeg også trekke frem at veiledningen henviser til NORSOK standard C-001¹²⁷, for å oppfylle funksjonskravet om *forsvarlig bomiljø*. I rammeforskriften, som er overordnet de andre forskriftene, er det i § 18 krav til dokumentasjon. Dette innebærer at den ansvarlige er pliktig å fremskaffe dokumentasjon på at krav til helse, miljø og sikkerhet i forskriftsverket er oppfylt. I veiledningen til denne bestemmelsen er det slått fast at dersom industrien velger å bruke anbefalt standard, så presumeres det at funksjonskravet er oppfylt. NORSOK standard C-001 er en slik anbefalt standard, og en logisk slutning vil da være at om man holder seg til bestemmelsen i den vil funksjonskravet til boligkvarter være oppfylt. I standardens kapittel 6 reguleres krav til boligkvarter. Under pkt. 6.1.1 er det krav om at enkle lugarer skal være på minimum 6m², og dobbeltlugarer skal være på minimum 12m². I tillegg sies det i pkt. 6.1.1 tredje avsnitt at soverommene kan være for maksimum 2 personer, men at enkeltrom bør prioriteres under normal drift. En slik henvisning kan åpne for en forståelse at samsoving kan forekomme, men at dette bør skje i unntakstilfeller og ikke under normal drift. Jeg er derimot av den oppfatning at selv om veiledningen henviser til standard som regulerer lugarer for inntil to personer, kan dette uansett ikke være avgjørende for om samsoving er tillatt eller ikke. Standarden kan kun forstås dit hen at dersom dobbeltlugarer bygges, så må de være etter visse bestemte mål. Man kan ikke trekke den slutning at *fordi* standarden omtaler dobbeltlugarer, så er automatisk samsoving tillatt.

Innretningsforskriften bygger på et prinsipp, fastslått i § 83, 2.ledd at eksisterende innretninger som var forsvarlige i henhold til tidligere regelverk ikke trenger å endres utelukkende som følge av innføringen av det nye HMS-regelverket. I veiledningen til

---

¹²⁷ Se veiledning til IF § 59

denne paragrafen understrekes det at med *eksisterende innretninger* menes innretninger som har godkjent PUD¹²⁸ eller PAD¹²⁹ fra før innretningsforskriften trådte i kraft. På bakgrunn av dette kan man spørre om det i det hele tatt er hjemmel for å kreve at operatørselskap med godkjent PUD eller PAD fra før 01.01. 2002, kan pålegges å endre innretningene slik at samsoving ikke forekommer.¹³⁰

3.5 Reelle hensyn

Som nevnt under innledningen vil en tolkning av ordlyd, forarbeider og lignende ikke alltid gi et rimelig resultat eller en god regel. I noen tilfeller bør man vurdere saken også ut fra reelle hensyn, for å se om man kan oppnå et bedre og mer rimelig resultat. I forhold til spørsmålet om samsoving kan forekomme eller ikke, er verken forskriftens eller dens forarbeider klare i sin tekst. Hvis man anser samsoving som en stor sikkerhetsrisiko vil kanskje reelle hensyn bidra til å støtte den tolkningen som Ptil har foretatt. I den anledning vil jeg trekke frem noen momenter for å se om samsoving virkelig er en slik risiko som beskrevet, for så vurdere om reelle hensyn vil være en rettskilde av betydning i denne sammenhengen.

3.5.1 St.meld. nr. 7 (2001-2002)

HMS-meldingen fra desember 2002 inneholder uttalelser hvordan aktivitetsforskriften § 31 er ment å forstås. Samsoving er ikke eksplisitt nevnt, men i kapittel 4.1.4 om Innkvartering tar ASD i bruk uttrykket nedfelt i veiledningen; *”det nye HMS-regelverket gjør det klart at kravet til nødvendig restitusjon og hvile innebærer at alt personell får sove uforstyrret og normalt alene.”*.¹³¹ Departementet legger samme forståelse til grunn som de gjorde ved vurderingen av konsekvensutredningen fra 2001, det som ble nedfelt i veiledningen. Det som imidlertid skaper forvirring i forhold til eldre innretninger hvor samsoving foregår i høy grad er at departementet videre i neste setninger sier: *”Departementet legger til grunn at operatørselskapene så langt det er praktisk mulig*

---

¹²⁸ Plan for utvikling og drift, jfr. ptrl. § 4-2

¹²⁹ Plan for anlegg og drift, jfr. ptrl. § 4-3

¹³⁰ Mer om dette i kap. 4.

¹³¹ HMS-meldingen s. 31.

også tilrettelegger for dette på eksisterende innretninger gjennom å utnytte tilgjengelig kapasitet og planlegger å gjennomføre aktiviteter i samsvar med den tilgjengelige boligkapasiteten.”¹³² Dette har fra industriens side vært tolket som at departementet selv erkjenner at man ikke kan innføre et generelt krav om alenesoving på eksisterende innretninger. En slik forståelse kan jeg også si meg enig i. Jeg tror også at departementet og både Oljedirektoratet og Petroleumstilsynet er enige i dette. Siden formuleringen i veiledningen og HMS-meldingen er at man normalt skal sove alene, så er det vel ikke å forstå som et generelt og absolutt krav om alenesoving. Hadde hensikten vært å innføre et absolutt forbud mot samsoving, så vil jeg anta at ordlyden i forskriften ville vært formulert annerledes. Jeg forstår departementets uttrykksmåte også dit hen at slik ordlyden i dag er, lar det seg ikke innfortolke et absolutt forbud i forhold til eldre innretninger. Men det er klart at man må kunne kreve at arbeidet skal tilrettelegges og planlegges slik at samsoving ikke blir en permanent løsning. Jeg mener det er slik departementets uttalelse bør forstås.

3.5.2 RNNS-undersøkelsen 2003

Et av de sterkeste argumentene for å ikke tillate samsoving er at samsoving fører til at sikkerheten off-shore ikke blir tilstrekkelig ivaretatt. I perioden 08.12. 2003 til 18.01. 2004 ble spørreskjemaundersøkelsen blant off-shore ansatte foretatt. Den er som nevnt en del av prosjektet ”Risikonivået på norsk sokkel. Fase 4 – 2003” Undersøkelsen er foretatt av OD/Ptil. Data som er samlet inn er delt inn etter arbeidsområde, etter ansettelsesforhold, etter tillitsverv, etter leder ansvar og på innretningstype. Sist er også data lagt inn for hele utvalget samlet. Det er dette jeg referer til i det følgende, dersom annet ikke nevnes. Undersøkelsen ble besvart av 8567 stykker som utgjør en svarprosent på ca. 50, og det hevdes i sammendragsrapporten¹³³ som er utarbeidet at fordelingen av svar på de ulike grupper av arbeidstakere er representativt. Over 70 % av de spurte er svært fornøyd eller fornøyd med lugarforholdene på innretningene, bare 16 % er misfornøyd eller svært misfornøyd. Av alle spurte svarte 78 % at de nesten alltid eller som oftest sover godt når de er off-shore. Kun 7 % svarte at

---

¹³² l.c. s. 31

¹³³ Sammendragsrapport fase 4 – 2003, s. 1

de sjelden eller nesten aldri sov godt når de var off-shore. I sammendragsrapporten er det også konkludert med at det store flertall rapporterer god søvnkvalitet.¹³⁴

I forhold til spørsmål om samsoving svarte 16 % at de nesten alltid eller som oftest må dele lugar med andre når de skal sove. 13 % svarte at de sjelden måtte dele lugar, og hele 55 % svarte at de nesten aldri delte lugar med andre når de skal sove. Til sammen er det altså 68 % som sjelden eller nesten aldri må dele lugar. Undersøkelsen viser også at det ikke er forskjell på faste eller flyttbare innretninger under dette spørsmålet.

Derimot viser undersøkelsen på dette spørsmålet at det er forskjell mellom de ansatte hos oljeselskapene og de rederiansatte på flyttbare innretninger i forhold til entreprenør ansatte. Blant de entreprenør ansatte svarte kun 38 % at de nesten aldri måtte dele lugar, mens blant de oljeansatte svarte 70 % det samme og blant rederiansatte var tallet 74 %.

Ser man på tallene over de som må dele lugar er forskjellen tilsvarende; blant olje ansatte svaret 10,1 % at de nesten alltid eller som oftest måtte dele lugar, blant de rederi ansatte var det kun 3,2 %, mens blant de entreprenøransatte var tallet hele 22,9 % som svarte det samme. Det viser at det er dobbelt så mange entreprenøransatte som må sove sammen med andre, enn det er blant de andre ansatte. I HMS-meldingen er dette også trukket frem som et moment i forhold til at lugarforholdene er blitt forverret som følge av innsparinger. Departementet understreker at: *”Dette går på bekostning av nødvendig restitusjon og hvile for arbeidstakerne, noe som også innebærer en sikkerhetsrisiko. Dette gjelder ikke minst for ambulerende entreprenøransatte.”*¹³⁵ Selv om det er krav til forholdsmessighet mellom risikoreduksjon og kostnader, er det likevel fastslått at minimumsnivået for HMS ikke kan settes til side av økonomiske grunner.¹³⁶

Tallene viser at det av alle ansatte til vanlig er få som må dele lugar, men at dette dessverre er mer hyppig for entreprenøransatte enn andre.

De ansatte ble også spurt om de følte seg tilstrekkelig uthvilt på jobben, her var kun 17 % helt eller delvis uenig utsagnet, mens 73 % føler seg tilstrekkelig uthvilt på jobb. Under dette spørsmålet var det ingen forskjell over hodet om man var olje -, rederi - eller entreprenøransatt. I sammendragsrapporten¹³⁷ som Petroleumstilsynet har

---

¹³⁴ l.c. s. 12

¹³⁵ HMS-meldingen s. 30

¹³⁶ Se veiledningen til RF § 9.

¹³⁷ Sammendragsrapport fase 4 2003, s.12

utarbeidet på grunnlag av undersøkelsen konkluderer de med at det er en klar sammenheng mellom de spurte som nesten alltid og som oftest må dele lugar, med de som hevder å ikke være tilstrekkelig uthvilt på jobben. Det var 11,3 % som svarte at de nesten alltid måtte dele lugar. Av disse 11,3 % svarte 11,9 % at de er helt uenig utsagnet at de var tilstrekkelig uthvilt på jobb, og 21,3 % at de var delvis uenig. Tallene viser at hver tredje arbeidstaker som må dele lugar ikke er tilstrekkelig uthvilt på jobb, og dermed at det er en klar sammenheng mellom det å dele lugar og det å være trøtt.

Det er ikke dokumentert fra arbeidsgiversiden annen forskning eller statistikk som kan antyde det motsatte. Men det bør også sies at en slik undersøkelse som denne ikke alltid fakta man kan stole fullstendig på. I denne perioden når undersøkelsen fant sted var samsoving et mye omtalt tema. Dette kan ha innvirket på noen av svarene. Jeg tror likevel at svarene indikerer en ikke helt tilfeldig oppfatning om sammenhengen mellom samsoving og det å være uthvilt.

3.5.3 Andre virksomheter

Fra lederhold i OLF har det blitt hevdet at krav til alenesoving er mer et spørsmål om velferd enn et sikkerhetsspørsmål.¹³⁸ På bakgrunn av denne uttalelsen har jeg ønsket å se hvordan soveforhold er regulert i tilsvarende virksomheter både på land og til sjøs.

Fellesoverenskomsten for byggfag 2004 – 2006 er en overenskomst utarbeidet av NHO og Byggnæringens Landsforbund på den ene siden og LO og Fellesforbundet på den andre siden. I bilag 18 er det bestemmelser om *husrom, brakker, innkvartering og personalrom*. For arbeidsplasser med innkvarterte arbeidstakere er det alltid krav om enkeltmanns rom. Et spørsmål som da dukket opp var om dette var av sikkerhetsmessige eller velferdsmessige grunner. Jeg tok dermed kontakt med Fellesforbundet og fikk til svar at kravet om enkeltrom ble inntatt i overenskomsten på 70-tallet og var *et rent velferdskrav*. Nå bør det likevel sies at det kan hende at sikkerhetshensyn ville vært begrunnelsen om bestemmelsen hadde vært vedtatt i dag. Fokuset på sikkerhet har økt betraktelig de siste årene, og det kan være at sikkerhet ikke

---

¹³⁸ Samsoving og nattarbeid betyr ikke automatisk mangel på søvn og hvile [online]

ble drøftet i særlig grad på 70-tallet. Om dette er tilfelle, har jeg ikke lyktes å finne ut av.

Videre har jeg sett på skipsfart. I forskrift om innredning og forpleiningstjenesten på skip¹³⁹ er det i § 14, 2.ledd bestemt at skipsfører, maskinsjef og overstyrmann på skip over 100 bruttotonnasje skal ha hvert sitt soverom. Det samme spørsmålet ble stilt til De Samarbeidende Organisasjoner (DSO¹⁴⁰). Der fikk jeg til svar at bestemmelsen var *et definitivt sikkerhetskrav*. Denne gruppen sjøoffiserer er unntatt de vanlige hviletidsbestemmelsene og kan dermed risikere å måtte tiltre arbeidet på et hvilket som helst tidspunkt på døgnet. Det er derfor viktig at disse arbeidstakerne har anledning til å få tilstrekkelig hvile når som helst i døgnet. Andre medlemmer av besetningen deler stort sett lugar¹⁴¹, hvor den ene sover og den andre jobber. Dette kan skje i form av såkalt ”hot-bedding” eller at de har hver sin seng i en dobbel lugar. Forskrift om innredning og forpleiningstjenesten på skip bygger på regler i ILO-konvensjon nr. 92, art. 10, nr. 9, litra a. Konvensjonen ble ratifisert av Norge 29.juni 1950 og trådte i kraft 29. januar 1953.

Hot-bedding eller deling av lugar med dag/nattskift har også blitt diskutert i forhold til aktivitetsforskriften § 31, 3.ledd. Dette antas å være problematisk, i alle fall der hvor arbeidstakeren kun går nattskift og dette vedvarer i 14-dagers-turnus. Problemet vil oppstå i forhold til kravet om at arbeidet skal planlegges slik at det blir utført på dagtid.¹⁴²

Jeg har også sett på en overenskomst mellom DSO og Norges Rederiforbund, *Tariff avtale for ansatte på flyttbare innretninger på norsk kontinentalsokkel*. Avtalen er bindende kun for medlemmer, men oppstiller likevel prinsipp som kan benyttes i tolknings øyemed. I avtalens pkt. 6.9 *Egen lugar* er det avtalt at ”*arbeidstaker har krav på egen lugar i sin hvile tid dersom dette er praktisk mulig*”. Avtalen bygger på samme prinsipp som er lagt til grunn i forskrift om innredning og forpleiningstjenesten på skip. DSO anser samsoving som så forstyrrende, slik at arbeidstakere som samsover ikke

---

¹³⁹ FOR-1992 -09 -15 nr. 707

¹⁴⁰ DSO er en felles organisasjon mellom Norske Sjøoffisersforbund og Det norske maskinistforbund

¹⁴¹ I.c. § 14, 3.ledd

¹⁴² AF § 31, 3.ledd

sikres tilstrekkelig hvile. Jeg fikk opplyst at de fleste lugarene er med minst 2 senger, og at det om bord er totalt 100 sengeplasser. Normal besetning er på 50 mann. Dette vil si at det er 50 lugarer til 50 mann, dermed vil både samsoving og hot-bedding unngås.

I byggebransjen ble enkeltmannsinnkvartering begrunnet med velferdshensyn på 70-tallet. I dag hadde kanskje begrunnelsen vært av hensyn til sikkerheten. I skipsfart er hensynet utelukkende av sikkerhetsmessige grunner. Dersom man sammenlikner bransjene kan man si at fare- og skadepotensialet ligger der for alle. Skipsfart og petroleumsvirksomhet er trolig de med størst skadepotensial og også fare for alvorlig personskade dersom uhellet er ute. I byggebransjen er faren for personskade stor og absolutt reell. På hver sin måte krever de derfor at sikkerhet er høyt prioritert.

3.6 Konklusjon

Ordlyden i aktivitetsforskriften § 31, 3.ledd fremstår som nøytral. Det er ingen klare holdepunkter i ordlyden isolert som tilsier at samsoving ikke kan forekomme. Men det er heller ingen holdepunkter for det motsatte; at samsoving ikke kan rammes av bestemmelsen. Formuleringen ”nødvendig restitusjon og hvile” gir rom for tolkning som kan sprike i begge retninger.

Forarbeidene jeg har sett på i denne drøftelsen spriker også i flere retninger. I konsekvensutredningen som kom i april 2001 gir Oljedirektoratet klart uttrykk for at rettstilstanden som var, ikke skulle endres. Dette må forstås som at det er rom for samsoving; også utstrakt bruk. Departementet var derimot ikke enig i at en slik forståelse kan legges til grunn. Departementet mente at kravet må være strengere for at sikkerheten kan ivaretas på en tilstrekkelig måte. En slik uttalelse fra departementet må tillegges betydelig vekt.

Veiledningen gir et mer konkret uttrykk for at samsoving ikke bør forekomme enn det ordlyden i forskriften gjør. Veiledningens ordlyd understreker at alenesoving skal tilsiktes, slik å forstå at dette er hovedregelen. Dersom samsoving forekommer må dette være på grunn av forhold som ikke var planlagt. Også i forhold til eldre innretninger bør dette kunne kreves.

I HMS-meldingen fra 2002 understreker departementet igjen at kravet innebærer at ”*alt personell skal få sove uforstyrret og normalt alene*”. Det gir klart uttrykk for at samsoving ikke skal forekomme som en permanent løsning.¹⁴³

RNNS-undersøkelsen fra 2003 peker klart i retning av at det er stor sammenheng mellom samsoving og trøtthet. Dette er et argument som står sterkt i forhold til om samsoving kan tillates eller ikke. Begrunnelsen for innskjerpingen av tidligere rettstilstand er at sikkerheten ikke blir tilstrekkelig ivaretatt ved samsoving. Man må da kunne legge til grunn et slikt hensyn, når ordlyden ikke klart gir uttrykk for det motsatte. Argumentet støtter også opp under det som er uttalt av departementet og det som tilslutt ble vedtatt i veiledningen. Når spørreskjemaundersøkelsen gir så klare tall som at hver tredje arbeidstaker som deler lugar ikke er tilstrekkelig uthvilt på jobb, så er det grunn til bekymring.

Av andre virksomheter kommer det frem at sikkerhetshensyn i noen tilfeller er begrunnelsen for alenesoving, i andre tilfeller var det helt fraværende på vedtakelsestidspunktet. I petroleumsvirksomheten er det lagt til grunn en ”Nullfilosofi”, som kort fortalt bygger på at ulykker ikke skjer, men forårsakes.¹⁴⁴ Dersom denne filosofien legges til grunn bør et hvert tiltak som kan redusere faren for ulykker settes i verk. At andre virksomheter har dratt erfaringer av at alenesoving reduserer risikoen for ulykker, bør derfor petroleumsvirksomheten dra nytte av. Med en ”nullfilosofi” som grunnlag, hvor bakgrunnen er at alle ulykker kan forebygges, bør andres erfaringer også kunne legges til grunn.

Av de momenter som er kommet frem i den forutgående drøftelse, mener jeg samlet sett at de sterkeste argumentene taler for at samsoving som en permanent og planlagt løsning er i strid med kravet til nødvendig restitusjon og hvile. Dette er også i samsvar med hovedhensynet bak regelen, som fremkommer både av forarbeider og reelle hensyn; nemlig hensynet til sikkerheten. Jeg kan imidlertid ikke se at regelen gir hjemmel for et absolutt forbud mot samsoving eller oppstiller et generelt krav om alenesoving.

---

¹⁴³ HMS-meldingen s. 31

¹⁴⁴ HMS-meldingen s. 20

4 Forvaltningsrettslige spørsmål

Det er særlig to forvaltningsrettslige spørsmål som reises i forhold til vedtakelsen av aktivitetsforskriften § 31. Det første er om bestemmelsen bygger på feil i de faktiske forutsetningene. Det andre er om det er begått saksbehandlingsfeil under forberedelsen av forskriften. Jeg vil redegjøre for spørsmålene som reiser seg, men av hensyn til oppgavens størrelse kan jeg ikke drøfte dem fullt ut.

4.1 Feil i faktiske forutsetninger?

I oppgavens punkt 3.2 om forarbeidene til aktivitetsforskriften er det redegjort for at konsekvensutredningen fra april 2001 gir uttrykk for at rettsstilstanden som var tidligere skulle videreføres. I dette dokumentet ble det også presisert at § 31 ikke skulle ha *”særlige økonomiske konsekvenser”*.¹⁴⁵ Men dette var før departementet kom med sin tilføyelse i veiledningen om krav til å sove uforstyrret og normalt alene. I foredraget til den kongelige resolusjonen om fastsetting av rammeforskriften datert 10.08. 2001 ble det også uttalt følgende: *”De nye forskriftene vurderes å være kostnadsbesparende og rasjonaliserende for selv myndighetene som næringene”*.¹⁴⁶ Vedtakelsen av det nye forskriftsverket skulle med andre ord ikke skape store økonomisk endringer for industrien. Dette var forutsetningen OLF og industrien hadde under forberedelsen av forskriftsverket.

I et brev datert 05.06. 2002¹⁴⁷ fra OD til alle aktører i petroleumsvirksomheten presiserer OD hvordan de vil praktisere kravet i aktivitetsforskriften § 31, og hvordan bestemmelsen vil håndheves. Konklusjonen i dette rundskrivet er at: *”det nye HMS-regelverket innebærer en innskjerping i forhold til praksis etter tidligere regelverk”*. Konklusjonen bygger på en generell tolkning av forskriften og veiledningen foretatt av OD.

Når OD og Ptils tolkning av § 31, 3.ledd legges til grunn, vil dette innebærer for enkelte aktører i petroleumsvirksomheten iverksettelse av en rekke tiltak for at kravet til

---

¹⁴⁵ Konsekvensutredningen pkt. 4.5.1.7

¹⁴⁶ Informasjon bygger på betenkning av Ola Mestad datert 01. juli 2003

¹⁴⁷ Brevet finnes på http://www.ptil.no/Norsk/Helse+miljo+og+sikkerhet/Sikkerhet+og+arbeidsmiljo/05_restitusjonoghvile_bakgrunn.htm

restitusjon og hvile skal i varetas. Tiltak i form av ombygging, innleie av flotell, reduksjon av aktivitet osv. Disse tiltakene vil gi industrien betydelige økonomiske kostnader eller betydelig reduksjon av inntekter. CoP påklaget pålegget som ble truffet 07.06.04 til departementet. I klagen hevder de at slike økonomiske kostnader ikke var en del av forutsetningen under forberedelsen av forskriften. På bakgrunn av dette hevdes det at forskriften er vedtatt på bakgrunn av feil i de faktiske forutsetningene¹⁴⁸.

ODs tolkningen og presiseringen av at det nye HMS-regelverket er en innskjerping i forhold til tidligere praksis, hevder OD er i tråd med hvordan bestemmelsen var vedtatt allerede i september 2001, slik å forstå at dette ikke er en ny og skjerpene tolkning som plutselig oppstår. CoP har derimot i sin klage til departementet lagt til grunn at innskjerpingen er noe som dukker opp 1 år etter at forskriften ble vedtatt, og at den første gang kommer til uttrykk i brevet fra 05.06. 2002. Jeg kan ikke se at dette kan være tilfelle. ODs tolkning bygger på den forståelsen departementet krevde skulle legges til grunn etter konsekvensutredningen fra april 2001. Denne forståelsen mener jeg da lå til grunn allerede før forskriften ble vedtatt. At dette er en annen forståelse enn den CoP har lagt til grunn etter høringen, mener jeg ikke er av betydning. Konsekvensutredningen kan på ingen måte virke som et bindende forhåndsutsagn. Jeg kan ikke se at dette har ført til at bestemmelsen er vedtatt på bakgrunn av feil forutsetninger. Samsoving ble nøye debattert under høringen, hvor OLF og industrien også hadde full anledning til å uttale seg. OD og departementets faktiske opplysninger om saken er ikke feil, slik at det må antas at de har truffet vedtak om forskriften på riktig grunnlag.

Forutsatt at bestemmelsen *er* vedtatt med feil i de faktiske forutsetningene reiser dette spørsmål om bestemmelsen er ugyldig i forvaltningsrettslig forstand. Dersom dette er tilfelle kan det i så fall få konsekvenser for enkeltvedtak som er truffet i medhold av bestemmelsen. Slike vedtak kan bli underkjent, fordi det ikke er tilstrekkelig hjemmel. Det er ikke meg bekjent noe rettspraksis på at en forskrift er underkjent fordi den bygger på feil faktiske forutsetninger. Men det er ikke utelukket at en forskrift kan

---

¹⁴⁸ Feil i de faktiske forutsetningene hevdes å være at kostnadene industrien blir påført ved evt. ombygging, endring, innleie av flotell osv ikke er vurdert.

underkjennes på dette grunnlaget. Det skal imidlertid trolig mer til å underkjenne en forskrift enn et enkeltvedtak.¹⁴⁹

4.2 Feil i saksbehandlingen?

Det følger av alminnelige forvaltningsrettlige prinsipper¹⁵⁰ at overordnet forvaltningsmyndighet har adgang til å instruere underordnet myndighet.

Departementets krav at ordlyden i veiledningen skulle endres til *”uforstyrret og normalt alene”* etter behandlingen av konsekvensutredningen fra 2001, må oppfattes som instruksjon fra departementets side. Det kan ikke være tvilsomt at departementet har full anledning til å instruere OD i et slikt tilfelle. Problemet som derimot oppsto rundt dette er at formuleringen som ble inntatt i veiledningen endret det rettslige innholdet i forskriften, fra at samsoving var tillatt som en normalløsning til at man normalt skal sove alene. Industrien fikk ikke anledning til å uttale seg om denne formuleringen eller det ”nye” rettslige innholdet av aktivitetsforskriften § 31, 3.ledd. Dette reiser så spørsmålet om det er begått saksbehandlingsfeil siden veiledningen og forskriften ikke ble sendt ut på høring igjen før de ble endelig vedtatt.

Kravet i forvaltingsloven § 37 er at en sak skal være så godt som mulig opplyst før det treffes vedtak. I 2.ledd er det også presisert at *”organisasjoner for de erverv, fag eller interessegrupper som forskriftene skal gjelde eller gjelder for eller hvis interesser særlig berøres, skal gis anledning til å uttale seg før forskriften blir utferdiget, endret eller opphevet”*. Er saken i dette tilfellet så godt som mulig opplyst, når det rettslige innholdet blir endret uten at industrien og andre berørte har fått anledning til å uttale seg? Umiddelbart ser jeg ikke at saken ville vært mer opplyst dersom industrien hadde fått uttalt seg om formuleringen som ble tilføyd. Departementets begrunnelse for å innta denne var jo fordi de i utgangspunktet ønsket at kravet skulle være enkeltmannslugarer. Begrunnelsen er sikkerhet, og industriens argument mot formuleringen er jo at dette gir økte økonomiske kostnader for de. Et slik argument vil jeg anta hadde blitt tilbakevist av departementet uansett. Økonomi bør ikke være en grunn til å ha et lavere sikkerhetsnivå enn hva som anses for forsvarlig og nødvendig.

---

¹⁴⁹ Eckhoff 2003 s. 435

¹⁵⁰ Grunnlaget er Grl. § 3 og sedvanerettslige regler.

Det finnes flere eksempler fra rettspraksis hvor forskrifter er underkjent på grunn av feil i saksbehandlingen. Men det bør understrekes at kravene for dette er strenge, da virkningene av forskrifter er mer vidtrekkende enn ved enkeltvedtak. Det som kan være til ugunst for en part i en forskrift kan godt være til gunst for en annen part. I petroleumsvirksomhet er dette tydelig mellom arbeidsgiver (industrien) og arbeidstaker.

5 Pålegg for brudd på aktivitetsforskriften § 31, 3.ledd

5.1 Bakgrunn for og tolkning av pålegget¹⁵¹

ConocoPhillips er operatør for utvinningstillatelse 018, Ekofisk- og Eldfiskområdet. Oppdagelse av petroleum skjedde i 1969 og utvinning av petroleum tok til allerede i 1971¹⁵². Dagens boligkvarter ble bygget i perioden 1978-1986. Innretningene har blitt oppgradert i årenes løp, slik at de til en hver tid har vært i samsvar med gjeldende sikkerhetsregulering. På Ekofiskområdet ble det på slutten av 90-tallet gjort omfattende nyutbygging. Sikkerhetsforholdene rundt dette var helt sentralt da myndighetene i denne sammenheng godkjente Plan for utbygging (PUD). På dette tidspunkt var det ikke stilt krav om at boligene skulle dimensjoneres slik at samsøving ikke skulle forekomme. I 1995 kom sam-forskriften hvor krav til boligkvarter er soverom innredet for to personer.¹⁵³ På grunn av høyt aktivitetsnivå på disse feltene, foregår det i dag fremdeles høy grad av samsøving.

7. juni 2004 gir Petroleumstilsynet et pålegg¹⁵⁴ til operatørselskapet ConocoPhillips Skandinavia. Ptil konkluderer i pålegget med at CoP ikke opererer i samsvar med regelverkets krav til restitusjon og hvile på de innretningene hvor det er høy grad av samsøving. I pålegget heter det; ”*Med hjemmel i aktivitetsforskriften § 31 om tilrettelegging av arbeid og styringsforskriften § 9 om planlegging, pålegges*

---

¹⁵¹ Informasjon og fakta i dette avsnittet bygger i hovedsak på informasjon mottatt fra ConocoPhillips, samt informasjon hentet fra www.ptil.no

¹⁵² <http://www.npd.no/engelsk/cwi/pbl/en/index.htm> [Oljedirektoratet online]

¹⁵³ FOR-1995-03-08 nr. 263, § 34, litra b.

¹⁵⁴ Kopi av pålegget finnes på Ptil online <http://www.ptil.no/NR/rdonlyres/380A02A0-041E-42BA-A4D5-7476AC861DBF/5369/Restitusjonoghvilepleggendelig.mht>

*ConocoPhillips Norge*¹⁵⁵ å utarbeide milepæler for gjennomføring av tiltak som sikrer at kravene til nødvendig restitusjon og hvile blir ivaretatt på en forsvarlig måte. Dette med bakgrunn i forventet aktivitetsnivå på alle faste og flyttbare innretninger.” CoP godtar ikke pålegget og påklager vedtaket til Arbeids- og sosialdepartementet 28.06. s.å. Begrunnelsen for klagen er at tolkningen Ptil har foretatt av aktivitetsforskriften § 31, er av stor økonomisk og prinsipiell betydning for oljeindustrien generelt og for rettighetshaverne i utvinningstillatelse 018 (Ekofisk/Eldfisk) spesielt. CoP som operatør og samtlige rettighetshavere legger til grunn at pålegget er ugyldig da Ptil ikke har tilstrekkelig hjemmel for å gi et slikt pålegg.

I selve pålegget har Ptil henvist til AF § 31 og SF § 9 som hjemmel. Pålegget består i å utarbeide planer for gjennomføring av tiltak som sikrer at kravet til nødvendig restitusjon og hvile blir ivaretatt på en forsvarlig måte. I klagen fra CoP til departementet forklarer CoP at de oppfatter påleggets innhold som at det kreves at man *fysisk må endre innretningen* for at kravet skal synes oppfylt. Man må enten bygge dobbelt lugarene om til enkeltmannslugarer eller bygge ut boligkvarteret på annen måte slik at man får tilstrekkelig antall sengeplasser til alenesoving. Å halvere bemanningen, slik at alle får en dobbellugar hver, vil ikke være et reelt alternativ for operatør eller rettighetshavere. Med så lav bemanning vil man ikke kunne opprettholde tilstrekkelig produksjon for at drift vil være lønnsomt. Resultatet av halv bemanning er trolig at produksjonen må legges ned, selv om reservoarene ikke er tomme.

Jeg er usikker på om påleggets innhold kun må forstås slik CoP legger til grunn. Slik jeg ser det er det et krav fra myndighetenes side at CoP skal *legge planer for driften*, slik at den grad av samsoving som foregår ikke lenger vil fortsette. En slik forståelse mener jeg ligger innenfor ordlyden i SF § 9 om planlegging, og hva disse planene faktisk skal inneholde mener jeg ikke er avgjørende. I tillegg er det i AF § 31 krav om å *tilrettelegge arbeidet* slik at nødvendig restitusjon og hvile sikres for alle arbeidstakere. Tilrettelegging kan bety flere ting enn bare å fysisk endre innretningen. Tilrettelegging kan innebære at man leier inn flotell, evt. reduserer bemanningstoppene slik at man minsker samsoving (men dog ikke fjerner det helt).

---

¹⁵⁵ Ptil har rettet pålegget til ConocoPhillips Norge, mens rette selskap er ConocoPhillips Skandinavia.

Forutsatt at CoP sin forståelse av pålegget legges til grunn, blir spørsmålet om det er hjemmel i aktivitetsforskriften og styringsforskriften.

Som navnet tilsier regulerer aktivitetsforskriften utføring av aktiviteter på innretningen. Styringsforskriften omhandler all styring av krav til HMS i petroleumsvirksomhet, i den betydning at den regulerer tilsyn og forbedring, analyser og målinger, risikoreduksjon osv. Innretningsforskriften omhandler utrustning og utforming av sikkerhetsfunksjoner, arbeids- og oppholdsområder, samt fysiske barrierer og beredskap.¹⁵⁶

Innretningsforskriften må forstås slik at den er uttømmende i forhold til regulering av HMS-forhold relatert til innretningene, da ikke annet er bemerket verken i forskriften eller i veiledningen. Dersom det i pålegget er krav om endring av innretning bør dette snarere ha hjemmel i innretningsforskriften¹⁵⁷, enn i aktivitetsforskriften og styringsforskriften.

Jeg kan derimot ikke se at CoP sin forståelse av pålegget er den eneste riktig forståelsen.

5.2 Forholdet til legalitetsprinsippet

Av fare for "å sprengre" oppgaven kan de følgende spørsmål ikke drøftes i den utstrekning de egentlig fortjener. Jeg vil derfor se på spørsmålene som reiser seg, men ikke gå i dybden i drøftelsene og heller ikke konkludere i forhold til spørsmålene som reises.

Det første spørsmålet er om Ptil har tilstrekkelig hjemmel i aktivitetsforskriften § 31 og styringsforskriften § 9 å pålegge et operatørselskap å gjøre endringer slik at samsoving ikke forekommer i den grad det gjør på disse feltene.

Generell hjemmel til å gi pålegg er gitt i petroleumsløven § 10-3, 2.ledd *"departementet"¹⁵⁸ kan gi de pålegg som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven*". ASD har delegert denne myndigheten videre til Petroleumstilsynet, da de er underordnet både faglig og

---

¹⁵⁶ Se forordet til forskriftene

¹⁵⁷ IF § 59

¹⁵⁸ Arbeids- og sosialdepartementet

administrativt. En slik delegasjonsadgang følger av alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper.¹⁵⁹

Legalitetsprinsippet er først og fremst et krav om at forvaltningen må utlede sin kompetanse fra loven. Videre følger også av legalitetsprinsippet at forvaltningen må opptre innefor de rammer som er gitt av loven eller sagt på en annen måte at forvaltningen er bundet av rettsregler av høyere rang enn dem de selv gir. Det som er av interesse i denne sammenhengen er legalitetsprinsippets materielle side. Dets materielle innhold er at forvaltningen må ha hjemmel i lov for inngrep de foretar overfor borgerne. I juridisk teori omtales dette som lovkravet.¹⁶⁰ Høyesterett har også tatt stilling til hva som kreves for å ha tilstrekkelig hjemmel og når dette er nødvendig. I vurdering av lovkravet har dommer Gussgard uttalt i Rt. 1995 s. 530 ”Jeg antar, med bakgrunn i teori og rettspraksis, at kravet til lovhjemmel må nyanseres blant annet ut fra hvilket område en befinner seg på, arten av inngrepet, hvordan det rammer og hvor tyngende det er overfor den som rammes” (s.537).¹⁶¹ Saken gjaldt privat rettssubjekt som utøvet forvaltningsmyndighet, og spørsmålet var om det fantes tilstrekkelig hjemmel for vedtaket som førte til inngrep overfor den annen part. Regulering av forholdet mellom private og det offentlige krever hjemmel i lov, dersom annet grunnlag som for eksempel avtale, ikke foreligger.¹⁶²

Å gi et pålegg etter ptrl. § 10-3, 2.ledd er et inngrep overfor dem pålegget rettes mot. Et pålegg er et mildere inngrep enn for eksempel straff etter straffeloven¹⁶³ eller etter ptrl. § 10-17. I forhold til straff er kravet til lovhjemmel meget strengt. Et pålegg er imidlertid en forvaltningsrettslig sanksjon som kan ha store konsekvenser og innvirkning på den det retter seg mot. Lovkravet bør derfor være strengt også i forhold hvor det treffes vedtak om pålegg. Vurderingskriteriene oppstilt i Rt. 1995 s. 530, vil ha betydning også her.

---

¹⁵⁹ Graver 1999, s. 197 flg.

¹⁶⁰ l.c. s. 79

¹⁶¹ l.c. s. 86

¹⁶² Eckhoff 2003, s. 317

¹⁶³ Almindelige borgerlig straffelov, lov av 22. mai 1902 nr. 10, § 15

5.2.1 Funksjonskrav og legalitetsprinsippet

Det som imidlertid er mer interessant i dette kapitlet er om det i det hele tatt er hjemmel til å treffe vedtak om pålegg og i verste fall ilegge straff etter petroleumsloven § 10-17 eller straffeloven ved brudd på bestemmelser i sikkerhetslovgivningen? Spørsmålet reiser seg i forhold til bruken av funksjonskrav.¹⁶⁴ Som jeg har redegjort for i denne oppgaven er funksjonskrav i stor utstrekning benyttet i sikkerhetsreguleringen i petroleumsretten. I aktivitetsforskriften § 31 er kravet ”*nødvendig restitusjon og hvile*” og i rammeforskriften § 8 er kravet ”*forsvarlig petroleumsvirksomhet*”. Det er fastlagt gjennom teori og rettspraksis at det kreves klar og tydelig lovhjemmel for ileggelse av straff og også for utøvelse av forvaltningsmyndighet, som her er vedtak om pålegg. Kan man da si at en bestemmelse som i hovedsak kun angir rammen av hva som ønskes oppnådd kan gi tilstrekkelig klar hjemmel for inngrep som pålegg og straff?

De viktigste hensynene bak lovkravet er hensynet til forutberegnelighet og hensynet til å forhindre at forvaltningen misbruker sin myndighet. Det første er viktig for at pliktsubjektet skal ha anledning til å avgjøre hvor grensen går for hva som er straffbart og hva som er tillatt. Kan man så si at et funksjonskrav angir denne grensen tilstrekkelig? Utstrakt bruk av funksjonskrav er i utgangspunktet gitt for å ha et fleksibelt regelverk, hvor bestemmelsenes rettslige innhold vil følge den tekniske utviklingen. På området sikkerhet, er som oftest utviklingen den at kravene skjerpes og ikke lettes. Et slik prinsipp er også fastslått i RF § 8 om at ”et høyt nivå for helse, miljø og sikkerhet skal... *videreutvikles*”. Dersom dette er tilfellet blir hensynet forutberegnelighet vanskelig å ivareta. Aktørene kan ikke forutse hvordan myndighetene vil tolke regelverket dersom utviklingen går i retning av skjerpelse fremfor lettelse.

Petroleumstilsynet innehar flere roller som forvaltningsorgan. De er både den myndighet som utarbeider sikkerhetsreglementet og det organ som håndhever det. Ptil vil også være den instans som ved ulykker vil granske hendelser og evt. bistå politi i etterforskningsarbeid. At tilsynet har så mange roller er hensiktsmessig i den forstand at aktørene i petroleumsvirksomheten har et organ å forholde seg til vedrørende disse

---

¹⁶⁴ For mer utførlig drøftelser om disse spørsmålene henvises det til MarIus nr. 298 av Hanne Sofie Logstein. Den videre fremstilling bygger delvis på betraktninger derifra.

spørsmålene. Faren for misbruk av myndighet kan derimot oppstå ved at tilsynet kan la et forhold som egentlig ikke var tiltenkt å omfattes av bestemmelsen, likevel rammes på bakgrunn av at *ordlyden er så vid* at forholdet kan gå under det.¹⁶⁵ Vi kan se på spørsmålet om samsoving som et tenkt eksempel. Ordlyden i AF § 31 sier ingen ting om samsoving. Det hersker også tvil om hva som ble uttalt under forberedelsene. Det som i alle fall er klart er at OD i konsekvensutredningen fra 6.april 2001 gjorde det klart for departementet at gjeldende rett skulle videreføres og at endringen kun gjaldt en ny og mer presis ordlyd. Dersom vi rent hypotetisk kunne si at samsoving med ikke skulle være i strid med bestemmelsen da den ble vedtatt 3. september 2001, ville Ptil ikke kunne treffe enkeltvedtak om pålegg hvor samsoving er forbudt. Det kunne selvsagt vært fristende for forvaltningsorganet å innfortolke et slikt forbud, men det ville imidlertid ikke vært hjemmel for et slik inngrep. Et pålegg ville være utøvelse av forvaltningsmyndighet som krever hjemmel i lov eller forskrift med hjemmel i lov.¹⁶⁶ Vi ser her at funksjonskrav som gir vage normeringer *kan* åpne for fare for myndighetsmisbruk som strider mot legalitetsprinsippet. Det er dermed viktig å klargjøre at funksjonskrav er et godt verktøy dersom man ønsker et fleksibelt regelverk. Det må likevel understrekes at funksjonskravene ikke må blir *for vage*, slik at det kan hindre forvaltningen i å utføre tilsyn med evt. etterfølgende reaksjoner.

6 Avsluttende kommentarer

En av hovedgrunnene til det at det ble utviklet et nytt forskriftsverk på området helse, miljø og sikkerhet, var å forenkle det regelverket som til da var gjeldende. En viss forenkling kan sies å ha skjedd, da 25 forskrifter ble til fem. På en annen side har det hersket uenighet om det faktisk har skjedd en forenkling som har ført til bedre forståelse for den enkelte bruker av regelverket. Tidligere kunne for eksempel en kranfører forholde seg til de forskriftene som regulerte arbeid som hadde med kranføring å gjøre. I dag er regelverket mer fragmentarisk, og en regel som kun står et sted i regelverket

---

¹⁶⁵ Logstein 2003, s. 99 -100

¹⁶⁶ Dette er kun en hypotetisk fremstilling og det er ingen indikasjon på at tilfellet har skjedd.

gjelder for hele virksomheten. Dette betyr at kranføreren i dag må kjenne til hele regelverket og ikke bare kranforskriften¹⁶⁷.

Oppgaven viser at utstrakt bruk av funksjonskrav ikke alltid er så hensiktsmessig som tiltenkt, og gir ikke alltid det resultat man hadde ønsket. Men det må understrekes at funksjonskrav også gir et meget fleksibelt lovverk som jeg tror petroleumsvirksomheten er tjent med. Når lovgiver benytter så stor grad av funksjonskrav som det gjøres i denne virksomheten, er det derimot viktig at forberedelsen av regelverket er gjort på en sikker og gjennomtenkt måte. Jeg mener og tror at dette også var hensikten til Oljedirektoratet og alle de andre involverte parter, da HMS-forskriftene kom til.

Samsovingsproblematikken er nok ikke debattert ferdig verken mellom myndigheter og aktørene i petroleumsvirksomheten, og er heller ikke i media. Jeg har prøvd å gjøre oppgaven så nøytral i fremstillingen som mulig. Det er derimot ikke å stikke under en stol at det har vært lettere å kommunisere og motta informasjon fra særlig en part i debatten. Jeg har bestrebet at oppgaven ikke skal bære preg av dette.

Helt til sist vil jeg understreke at uansett rettslig innhold og forståelse av aktivitetsforskriften § 31, 3.ledd, så tror jeg alt personell som arbeider off-shore ville være tjent med å sove alene, både ut fra velferdsmessige hensyn og ikke minst for å ivareta sikkerheten. For å sitere sikkerhetsdirektøren i Statoil, Geir Pettersen: ”Tror du sikkerhet koster, så prøv utgiftene ved en ulykke”.¹⁶⁸

---

¹⁶⁷ FOR-1977-05-25 kranforskriften. (Opphevet)

¹⁶⁸ Sitat er hentet fra:

<http://www.statoil.com/STATOILCOM/HMS/svg03068.NSF?opendatabase&lang=no&artid=787A439426F76872C1256CE6004C7725>

7 Kilder og henvisninger

7.1 Lover

- 1814 Kongeriget Norges Grunnlov, given i Rigsforsamlingen paa Eidsvold, lov av 17.mai 1814
- 1902 Almindelig borglig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10
- 1963 Lov om kontinentalsokkelen av 21. juni 1963 nr. 12
- 1967 Lov om behandlingsmåter i forvaltningssaker av 10.februar 1967
- 1977 Lov om arbeidsmiljø av 4.februar nr.4 1977
- 1985 Lov om petroleumsvirksomhet av 22. mars nr.11 1985 (opphevet med hjemmel i petroleumsløven av 1996 nr.72, § 12-2)
- 1996 Lov om petroleumsvirksomhet av 29. november nr.72 1996

7.2 Kgl.res. og forskrifter

- 1965 Kgl.res. 9.4. 1965 om oppdagelse og utvinning av petroleumforekomster (65-resolusjonen)
- 1972 Kgl.res. 8.12. 1972 om undersøkelse etter og utnyttelse av undersjøiske petroleumforekomster (72-resolusjonen)
- 1975 Kgl.res. 3.10 1975 om sikkerhet for undersøkelse og boring etter undersjøiske petroleumforekomster (75-resolusjonen)

- 1976 Kgl.res. 9.7.1976 vedrørende sikkerhetsforskrifter for produksjon m.v. av undersjøiske petroleumforekomster (76-resolusjonen)
- 1979 Kgl.res 1.6. 1979 om forskrifter om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. i forbindelse med undersøkelse etter og utvinning av undersjøiske petroleumforekomster.
- 1992 Forskrift om arbeidervern og arbeidsmiljø i petroleumsvirksomheten
FOR-1992-11-27 nr. 870
(Opphevet 01.01. 2001, med hjemmel i rammeforskriften § 63,nr.2, litra a)
- 1995 Forskrift om systematisk oppfølging av arbeidsmiljø i petroleumsvirksomheten (sam-forskriften)
FOR-1995-03-08 nr. 263
(Opphevet 01.01. 2001, med hjemmel i rammeforskriften § 63, nr.2, litra t)
- 1995 Forskrift om innredning og forpleiningstjenesten på skip
FOR-1992 -09 -15 nr. 707
- 2001 Forskrift for helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten (Rammeforskriften)
FOR-2001-08-31 nr. 1016
- 2001 Forskrift om styring i petroleumsvirksomheten (Styringsforskriften)
FOR-2001-09-03 nr. 1099
- 2001 Forskrift om utforming og utrustning av innretninger m.m. i petroleumsvirksomheten (Innretningsforskriften)
FOR-2001-09-03 nr. 1100
- 2001 Forskrift om opplysningsplikt i petroleumsvirksomheten (Opplysningspliktforskriften)
FOR-2001-09-03 nr. 1107

2001 Forskrift om utføring av aktiviteter i petroleumsvirksomheten
(Aktivitetsforskriften)
FOR-2001-09-03 nr. 1157

7.3 Konvensjoner

ILO-convention no. 92
Convention concerning Crew Accommodation on Board Ship, Geneva, 1949

7.4 Rettspraksis

Rt. 1957 s. 778 (Sirkustelt-dommen)

Rt. 1985 s. 1355 (Produksjonsavgiftstermin-saken)

Rt. 1995 s. 530 (Fjordlaks-dommen)

7.5 Litteratur

Bruun, Hilde Foyn *Forarbeider til forskrifter*, Oslo 1980 (Institutt for offentlig rett, Stensilserie nr.34 1980, Universitet i Oslo)

Eckhoff, Torstein *Forvaltningsrett*. 7.utg ved Eivind Smith, Oslo 2003

Eckhoff, Torstein *Rettskildelære*. 5.utg ved Jan Helgesen, Oslo 2001

Fakta 2004, *Norsk petroleumsvirksomhet*, redaktør Trude Larstad, utgitt av Olje og Energidepartementet 2004

Graver, Hans Petter, *Alminnelig forvaltningsrett*, Oslo 1999

Graver, Hans Petter *Forvaltningsrettslige nydannelser – Offentlig effektivisering og innsparingers rett, del 1 og 2*, for Forbruker- og Administrasjonsdepartementet 1984
I: NAT 1985 s. 77-89, 292-305

Henanger, Kristin H. *Regelverk, kort og godt*, publisert i Sokkelspeilet 2001/2 redaktør Inger Anda

Logstein, Hanne Sofie *Petroleumsrettens sikkerhetsregulering som grunnlag for straff – er lovkravet tilfredstilt?* I: MarIus nr. 298, Oslo 2003, Nordisk Institutt for Sjørett ISSN 0332-7868

Mestad, Ola *Høgsterettsdommen i produksjonsavgiftsterminsaka*, I: MarIus nr. 118, Oslo 1986, Nordisk Institutt for Sjørett

Mestad, Ola *Vurdering av Oljedirektoratets tolking av nødvendig restitusjon og hvile i aktivitetsforskriften § 31*. Notat på oppdrag fra OLF, datert 1.juli 2003.

Oljedirektoratet, *Økonomiske og administrative konsekvenser av revidert regelverk for helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten, Oljedirektoratets forvaltningsområde*. Konsekvensutredning gitt Arbeids- og administrasjonsdepartementet datert 2.april 2001

Petroleum Law Compendium, Ulf Hammer, Knut Kaasen... [et al.]. Universitetet i Oslo, Spring 2003

7.6 Stortingsdokumenter

Ot.prp. nr. 43 (1995-96) om lov om petroleumsvirksomhet.

St.meld. nr. 46 (1997-98) – Olje og gassvirksomheten.

St.mld. nr. 7 (2001-02) – Om helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten (HMS-meldingen).

St.meld. nr. 38 (2003-2004) – Om petroleumsvirksomheten (Oljemeldingen).

7.7 Rapporter ol.

Utvikling i risikonivå – norsk sokkel. Sammendragsrapport Fase 4 – 2003. Utgitt av Petroleumstilsynet, revidert 3.gang 23.04. 2004.

7.8 Elektroniske henvisninger

http://www.ptil.no/regelverk/r2002/frame_n.htm

Veiledning til forskriftene [online], redaktør Ole Johan Faret
[sitert 20.02.05]

<http://www.tu.no/nyheter/offshore/article31530.ece>

Sparer liv med regler [online], Halvorsen, Finn og Tore Stensvold, 2005
[sitert 06.03.05]

<http://www.standard.no/imaker.exe?id=515>

NORSOK-standard C-001, *Living quarters area*, 1997, 2.utgave
[sitert 10.03.05]

<http://www.ptil.no/NR/rdonlyres/65A07218-4A76-4F9F-A43E-CBE90DE45480/5283/HeleUtvalget.htm>

Spørreskjemaundersøkelse utarbeidet av OD i anledning prosjektet ”Risikonivået på norsk sokkel. Fase 4 – 2003.
[sitert 17.03.05]

<http://www.olf.no/hms/aktuelt/?20466>

Samsoving og nattarbeid betyr ikke automatisk mangel på søvn og hvile
[sitert 05.04.05]

<http://www.npd.no/engelsk/cwi/pbl/en/index.htm>

Oljedirektoratet [online], Faktasider
[sitert 05.04.05]

http://www.ptil.no/Norsk/Helse+miljo+og+sikkerhet/Sikkerhet+og+arbeidsmiljo/05_res_titusjonoghvile_bakgrunn.htm

Brev av 05.06. 2002, Oljedirektoratet

[sitert 11.04.05]

<http://www.ptil.no/NR/rdonlyres/380A02A0-041E-42BA-A4D5-7476AC861DBF/5369/Restitusjonoghvilepleggendelig.mht>

Kopi av brev om pålegg gitt av Petroleumstilsynet til ConocoPhillips Skandinavia,
07.06. 2004

[sitert 03.05.05]

8 Lister over tabeller, figurer m v

8.1 Figuren bygger på Petroleum Law Compendium 2003, Kaasen, s.170

